

OPINNÄYTETYÖ

Turvallisen kohtaamisen perehdytysopas Opas erityispiirteisten lasten ohjaukseen

Ruuben Blomster

Yhteisöpedagogi (AMK)
(210 op)

5/2025

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Koulutuksen nimi: Yhteisöpedagogin tutkinto

Tekijät: Ruuben Blomster
Opinnäytetyön nimi: Turvallisen kohtaamisen perehdytysopas
Sivumäärä: 42 ja 7 liitesivua
Työn ohjaaja(t): Heidi Odell
Työn tilaaja(t): Hoivatie Oy

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan lastensuojelulakia, käytäntöjä ja tehdään erityisyksikön työntekijöiden palautteen kautta kartoitusta, mitä tarvittaisiin erityislasten turvalliseen kohtaamiseen uutena työntekijänä. Opinnäytetyössä tarkoituksena on luoda tuotoksena toiminta-opas lisäperehdytyksenä lastensuojelun erityisyksikön uusille työntekijöille. Opinnäytetyössä keskitytään lisäperehdytyksen tarpeen kartoitukseen lastensuojelun työntekijöiden palautteen, sekä erityispiirteisten lasten ohjaustyöhön, sijoitukseen, toimintaan liittyvän opiskelijan analysoidun tietoperustan kautta.

Kehittämistyön tarkoituksena on selvittää, millaista tukea sijaishuollon erityisyksikön ohjaajat tarvitsevat ohjaustyössään, miten erityistä tukea tarvitsevia lapsia voidaan ohjata lastensuojelun erityisyksikössä yhdenvertaisesti ja miksi oikeanlainen ohjaus on tärkeää lasten kehityksen ja kuntoutumisen kannalta. Tämän kehittämistyön kautta on myös tarkoituksena luoda käytännönläheinen toimintaopas, jolla pyritään tukemaan ja ohjaamaan uusien työntekijöiden toimintatapoja yhdenmukaisempaan, ja tätä kautta myös parantaa ohjauksen kokonaisvaltaista prosessia. Prosessin kehityksen tarkoituksena on räätälöidä erityistä tukea tarvitseville lapsille paremmat ohjausmenetelmät erityisen tuen tarpeen mukaan. Opinnäytetyö keskittyy jo olemassaolevien käytäntöjen, toimintamallien ja ohjausprosessien kehittämiseen ja selkeyttämiseen.

Opinnäytetyön tuloksena ja tuotoksena tehdään opas, mikä toimii käytännön työkaluna ja tukena alan työntekijöille ja tilaajan sijaishuollon erityisyksiköiden henkilökunnalle. Opas eli työn tuotos sisältää tietoa erityispiirteisten lasten ohjaustyöstä, nykyaikaisia toimintatapoja työtehtäviin ja työkaluja työntekijälle, joita he voivat hyödyntää kokonaisvaltaisesti vaativan asiakaskunnan turvalliseen kohtaamiseen.

Aineistonhallintatyökaluina työssä käytetään yhteiskehittämisen pajaa, henkilöstökyselyitä erityisyksikön työntekijöille, sekä tietoperustan luomista.

Asiasanat: lastensuojelu, lastensuojelulaki, erityislapset

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences

Name of the Degree Programme: Bachelor of Humanities, Community Educator

---

Author: Ruuben Blomster

Title: Training manual for safe engagements

Number of Pages: 42 and 7 attachment pages

Supervisor(s): Heidi Odell

Commissioned by: Hoivatie Oy

This thesis examines the child welfare act, current practices, and gathers feedback from employees of a specialized child protection unit to assess what is needed for safe engagements with children with special needs as a new employee. The aim of the thesis is to produce a practical guide to serve as additional orientation for new staff members working in a specialized child welfare unit. The focus of the thesis is on identifying the need for supplementary training based on feedback from child welfare professionals as well as analyzing theoretical knowledge related to the guidance, placement, and activities involving children with special needs.

The purpose of this thesis' development project is to investigate what kind of support guidance workers in specialized child welfare units need in their work, how children requiring special support can be guided equitably in these settings and why proper guidance is essential for children's development and rehabilitation. From these developments a practical guide is also created to help standardize the practices of new employees to improve the overall guidance process. The goal of the process development is to tailor better guidance methods for children with special needs based on their individual support requirements. The thesis focuses on refining and clarifying existing practices, operating models, and guidance processes.

A guidebook will be produced as a result and output of this thesis and it'll be serving as a practical tool and support resource for professionals in the field and for staff working in the client organization's specialized child welfare units. The guide which represents the final product of this work, includes information on guiding children with special needs, modern working methods, and tools that employees can utilize to safely and comprehensively engage with a demanding client group.

Co-creation workshops, staff surveys conduct among employees of a special unit, and the creation of a theoretical framework are used as data management tools in this thesis.

Keywords: child protection, child protection law, children with special needs

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	KEHITTÄMISTYÖN TARVE JA TAVOITE	9
	2.1 Tilaaajan esittely	9
	2.2 Kehittämistyön tavoite	10
	2.3 Kehittämistyön tarve ja sen analysointi	11
	2.4 Tilaaajan perehdytyksen prosessi ja sen kehittäminen	13
3	LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLLON TOIMINTAA OHJAAVAT LAIT JA PERIAATTEET	14
	3.1 Lastensuojelu	14
	3.2 Lastensuojelulaki 417/2007	14
	3.3 Sosiaalihuoltolaki.....	15
	3.4 Eettisyys lastensuojelussa	16
	3.5 Turvallinen kohtaaminen	17
	3.6 Turvallista kohtaamista edistävät koulutukset ja periaatteet sijaishuollossa	17
	3.7 Lasten perusoikeudet	18
4	ERITYISLAPSET JA ERITYISYYS LASTENSUOJELUSSA	19
	4.1 Erityisyyden määrittely ja erityislasten käyttäytyminen.....	19
	4.2 Puheen- ja kielellisen kehityksen häiriöt	20
	4.3 ADHD	20
	4.4 Autismikirjon häiriöt.....	21

4.5	Motoriikan kehityshäiriö ja kapea-alaiset oppimisvaikeudet	21
4.6	Monimuotoinen kehityshäiriö	22
4.7	Kehitysvammaisuus	23
5	KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT	24
5.1	Kirjallisuuskatsaus	24
5.2	Yhteiskehittämisen paja menetelmänä	26
5.3	Henkilöstökysely menetelmänä	27
6	AINEISTOANALYYSI JA TULOKSET	28
6.1	Aineiston kokoaminen	28
6.2	Aineiston tulokset	29
6.3	Aineiston tärkeimmät huomiot ja analyysi	32
6.4	Opinnäytetyön tarpeisiin vastaaminen	33
7	TYÖN YHTEENVETO JA POHDINTA	35
7.1	Prosessin arviointi	35
7.2	Tilaaajan palaute ja hyöty ammattialalle	37
7.3	Eettinen arviointi	38
	LÄHTEET	39

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa lastensuojelun sijaishuollossa erityistä tukea tarvitsevien lasten ohjaajien tarpeita perehdytykselle, tuelle ja työhyvinvoinnille ja luoda tätä kautta Hoivatien sijaishuollon erityisyksikön henkilökunnalle toimintaopas, joka tukee ohjaajien turvallisuutta, auttaa kehittämään vuorovaikutustaitoja ja auttaa löytämään nykyaikaisia ratkaisumalleja haastaviin toimintatilanteisiin. Kartoituksen avulla on tarkoitus löytää raamit turvalliselle kohtaamiselle lastensuojelun sijaishuollon erityisyksikössä, jossa väkivaltatilanteita sattuu usein. Opinnäytetyön tuotokseen kootaan lainmukaisia, lasten toimintakykyä tukevia hyväksi havaittuja menetelmiä erityislasten ohjauksessa, joita jokainen alan työntekijä kykenee hyödyntämään ajaakseen turvallista kohtaamista.

Opinnäytetyölle syntyi tarve yhteiskunnallisella tasolla tarkastellessa lastensuojelun ja ylipäättään sosiaalihuollon nykyhetkeä. Lastensuojelussa on rakenteellisesti puutteita sopivan henkilöstön järjestämisen kanssa. Rakenteellisten ongelmien suuri yhteinen nimittäjä on työvoiman puute, joka johtaa ylikuormitukseen ja vaihtuvuuteen eri puolilla palvelujärjestelmää. (Lastensuojelun keskusliitto 2023, s.15) Palvelujärjestelmässä olevia ongelmia voidaan torjua, kun työvoimapuutetta torjutaan vaihtoehtoisilla menetelmillä. Aina ei ole mahdollista lisätä työvoimaa, sillä taloudellisten ja rakenteellisten elementtien, sekä useiden muuttujien vuoksi työvoiman mitoitukset eivät aina riitä myöskään lastensuojelussa kattamaan tarvittavaa määrää. Silloin, kun ne eivät riitä, tulee muuttujia, mitkä lisäävät puolestaan negatiivisia poikkeamia alalla, kuten väkivaltatilanteita. Tämä on itsessään suoraan yhteneväinen esimerkiksi sijaishuollon laitoksessa. Lastensuojelun keskusliitto kertoo esimerkiksi laitoshoidossa lasten keskinäisten väkivaltatilanteiden vähenevän väistämättä, jos aikuisia on enemmän läsnä. (Lastensuojelun keskusliitto 2023, s.16)

Opinnäytetyön tarpeesta ja ideoinnista tiedusteltiin myös erään Hoivatien sijaishuollon erityisyksikön palveluvastaavalta, jonka mukaan oppaalle olisi myös tarvetta tällaisessa yksikössä, jotta työyhteisössä voitaisiin pyrkiä paremmin samoihin yhteneviin tavoitteisiin ja näiden kautta myös onnistua takaamaan erityistä tukea vaativille lapsille kokonaisvaltainen hyvinvointi ja mahdollisuus tulla kuulluksi. Työn tilaaja, eli Hoivatie julkaisi myös omavalvonnassaan kehittämiskohteina nousseen esille esimerkiksi tehtävänkuvien täsmentämisen tarve sekä poikkeamahavaintojen systemaattinen dokumentointi myös alihankkijan laatupoikkeamista. (Hoivatien omavalvonta 2024, s.2) Opinnäytetyön tuotoksella pyritään vastaamaan tarpeisiin

täsmentämällä tehtävänkuvia ja kehittämällä Hoivatien lastensuojelun toimintaa, tarjoamalla selkeät rooli- ja vastuumäärittelyt, jotka auttavat etenkin työntekijöitä ymmärtämään omat tehtävänsä ja vastuualueensa, mikä tukee tätä kautta myös laadunhallintaa jatkossa.

Opinnäytetyön tuotoksen tarkoituksena on toimia työpaikalla yhteisenä työvälineenä uusille mutta myös väliaikaisille työnkierrossa oleville työntekijöille, kuten sijaisille ja kesätyöläisille. Opinnäytetyön tuotoksen sisällöstä on kuitenkin oltava hyötyä myös vanhoille työntekijöille ja sitä voidaanakin hyödyntää myös uusien työntekijöiden perehdytyksessä. Tätä kautta säästetään myös resursseja pitkällä kantamalla, kun työntekijöitä autetaan ymmärtämään erityisyksikössä tapahtuvan ohjauksen käytäntöjä ja periaatteita erityistä tukea tarvitsevien lasten kohdalla ja hahmottamaan pitkäaikaisten tulosten merkitys.

Opinnäytetyötä lähdettiin tekemään Hoivatien lastensuojelun sijaishuollon erityisyksikköön. Tällainen sijaishuollon erityisyksikkö määrittellään sijaishuollon paikaksi, jossa lapsilla on erityistarpeita ja jotka sen vuoksi vaativat erityistä tukea ja ohjausta. Tämänkaltaisten lasten ohjaus on erityisen tärkeää, sillä erityislapsat kokevat arjessaan maailman ja ympäröivän yhteiskunnan eri tavoin, kuin muut lapset. Säännöt ja ohjeistukset voivatkin olla ja ovatkin useassa kohtaa erilaisia, mihin lapset ovat totuneet, joten ohjauksen täytyy olla johdonmukaista ja kaikilla aikuisilla tulee noudattaa samaa linjausta ohjausta koskevista säännöistä ja periaatteista. THL:län verkkojulkaisussa kerrotaan, kuinka sijaishuollossa lasten sääntöjen tulee luoda, että heille, mutta myös aikuisille turvallinen ja ennakoitava arki. (THL 2023) Tämän vuoksi tuotoksella pyritään myös luomaan turvaa lapsille, jotka eivät välttämättä ymmärrä sääntöjä tai kykene hahmottamaan niitä erityispiirteidensä vuoksi.

Lasten ja nuorten kanssa toimivat ammattilaiset kohtaavat arjessaan lapsia ja nuoria, joilla on neuropsykiatrisia häiriöitä. (Suomen Mielenterveys ry 2024). Sijoitetuilla lapsilla saattaa olla taustallaan aiempia kaltoinkohtelukokemuksia, joiden käsittely asettuu sijaishuollon tehtäväksi. (Lastensuojelun keskusliitto 2017, s.8) Sijaishuollossa tehtävän työn haasteita ovat pääasiallisesti arjen haasteelliset tilanteet, työhyvinvoinnista huolenpito ja diagnosoimattomien erityispiirteiden kartoittaminen ja hoitaminen. Työskennellessäni sijaishuollon erityisyksikössä, olen huomannut turvallisen ohjauksen saavuttamiseksi olevan tärkeää huomioida kohdattavien lasten yksilölliset tarpeet, vahvuudet ja se, että he ovat kohdanneet monenlaisia haasteita, kuten psyykkisiä, fyysisiä tai kognitiivisia vaikeuksia, jotka vaikuttavat heidän kehitykseensä ja elämänsä. Kehityksellisiä neuropsykiatrisia häiriöitä on Suomessa 5–10 prosentilla lapsista ja nuorista, eivätkä ne näy päälle päin, vaan ne tulevat esiin käyttäytymisessä, tunne-elämässä ja

toiminnassa. (Suomen Mielenterveys ry 2024) Tämän vuoksi sijaishuollon yksiköissä työskennellessä ohjauksen ei voi olla samanlaista piilevien ja diagnosoimattomien kehityksellisten neuropsykiatristen häiriöiden vuoksi, vaan ohjauksen tulisi olla yksilöllistä ja asiakaslähtöistä. Ohjauksessa tulisi myös pyrkiä monialaisen yhteistyön kautta tunnistamaan ja huomioimaan lasten erityispiirteet.

Opinnäytetyöni tavoitteena onkin tarjota ja luoda ajankohtainen työväline, minkä avulla ohjaajat voivat mukauttaa toimintatapojaan lasten erityispiirteet huomioiden ja potentiaalisesti jopa tunnistaa erityispiirteitä. Tällä hetkellä käytettävissä oleva tieto ja tutkimus erityislapsen ohjauksesta voivat jäädä osittain erilliseksi käytännön työstä. Tämän työn tuotoksen eli turvallisen kohtaamisen oppaan on tarkoitus toimia ns. sillanrakentajana teorian ja käytännön välillä, tuoden ajankohtaisia tutkimustuloksia ja teoreettisia malleja, jotka tukevat tuloksellista ohjaustyötä.

2 KEHITTÄMISTYÖN TARVE JA TAVOITE

2.1 Tilaajan esittely

Hoivatie Oy on suomalainen organisaatio, joka tuottaa sosiaali- ja työelämäpalveluja, ihmisten osallisuutta ja toimintakykyä vahvistavilla tavoilla yhteiskunnassa ja heidän elämässään. (Hoivatie 2025) Hoivatie tuottaa näitä palveluita erityisesti lastensuojelussa ja sen kautta sijaishuollossa. Tilaajan toiminta keskittyy lasten ja nuorten hyvinvointiin ja turvallisuuteen tarjoamalla räätälöityjä hoivaratkaisuja eri puolilla Suomea. Hoivatie Oy toteuttaa lastensuojelua erityisesti sijaishuollon kautta, tarjoten turvallisia ja elinvoimaisia ympäristöjä lapsille ja nuorille, jotka tarvitsevat erityistä tukea kasvu- ja kehitysvaiheissaan. (Hoivatie 2025)

Hoivatien sijaishuollon palvelut ovat monipuolisia ja yksilöllisesti suunniteltuja lastensuojelun asumisyksikköjä, laitoshuoltoa tai perhetyötä. Tärkeä osa sijaishuollon yksiköiden toimintaa ovat monipuoliset lastensuojelun avohuollon palvelut. (Hoivatie 2025) Palveluiden tarkoituksena on lapsen ja nuoren tarpeiden huomioiminen, ja jokaiselle asiakkaalle laaditaan henkilökohtainen hoito- ja kasvatussuunnitelma. Sijaishuollon ympäristössä pyritään luomaan mahdollisimman kodinomainen ja turvallinen ilmapiiri, jossa lapsi tai nuori voi kokea tulevansa kuuluksi ja tuetuksi omassa kehityksessään. Lisäksi Hoivatie Oy panostaa erityisesti lapsen osallisuuden ja osallistamiseen päätöksentekoon, mikä tukee heidän itsenäistymistään ja elämänhallintaansa.

Hoivatie Oy:n sijaishuollon palvelut tarjoavat myös koulutusta ja tukea sijaishuollon ammattilaisille, kuten ohjaajille ja kasvatustyöntekijöille, jotta he voivat tarjota parhaan mahdollisen tuen erityisesti haastavissa tilanteissa oleville lapsille ja nuorille.

Hoivatien lastensuojelun sijaishuollon erityisyksiköt ovat yksiköitä, jotka tarjoavat erityistä hoitoa ja tukea lapsille ja nuorille, jotka tarvitsevat intensiivistä ja pitkäkestoista apua erityisesti psyykkisten, emotionaalisten, kognitiivisten tai käyttäytymiseen liittyvien haasteiden vuoksi. Sijaishuollon erityisyksiköissä asuvat lapset voivat olla huostaanotettu tai kiireellisesti sijoitettu puutteellisten kasvuolosuhteiden tai vaarantuneen kehityksen ja hyvinvoinnin seurauksena. (Kasper ry 2025)

Erityisyksikön ympäristössä pyritään tarjoamaan turvallinen ja vakaasti rakennettu kasvuym-
päristö, jossa lapsi tai nuori voi toipua, saada tukea ja harjoitella arjessa selviytymistä. Yksi-
köiden henkilökunta on erityisesti koulutettua ja kokenutta työskentelemään haasteellisten ja
traumaattisten taustojen omaavien lasten kanssa. (Hoivatie 2025.) Asiakkaiden ja ohjaus perus-
tuvat yksilöllisiin hoito- ja kasvatussuunnitelmiin, jotka otetaan huomioon päivittäisessä ar-
jessa.

Erityisyksikössä työskentelee lastensuojelunalan asiantuntijoita, jotka työskentelevät yhdessä
noudattaen lasten henkilökohtaisiksi räätälöityjä kasvatussuunnitelmia. Yksikössä työskentelee
moniammatillista henkilökuntaa.

Yksikön toiminta keskittyy lapsen emotionaalisten ja sosiaalisten taitojen tukemiseen, arjen
hallintaan, itsesäätelyyn sekä mahdollisten mielenterveysongelmien hoitoon. Yksikössä lapsilla
on mahdollista osallistua yksilö- ja ryhmätoimintaan, jossa he kehittävät sosiaalisia taitojaan
vuorovaikutuksessa ohjaajien ja muiden lasten kanssa. Näissä tilanteissa lapset pääsevät har-
joittelemaan tavallisia arkielämäntaitoja turvallisessa elinympäristössä.

Erityisyksikön tavoitteena on aina auttaa lasta ja nuorta toipumaan vaikeista kokemuksista ja
valmistaa heitä elämään itsenäisempää elämää, joko palaten perheeseensä tai siirtyen muihin
hoitomuotoihin, kuten itsenäistymiseen tai avohuollon palveluihin.

2.2 Kehittämistyön tavoite

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää Hoivatien lastensuojelun sijaishuollon erityisyk-
sikön ohjaustyön laatua, perehdytyskäytäntöjä ja työntekijöiden työhyvinvointia laatimalla tur-
vallista kohtaamista tukeva opas ohjaajien ja muun henkilökunnan käyttöön. Kehittämistyön
lähtökohtana oli tunnistaa ohjaajien tarpeita erityistä tukea tarvitsevien lasten kohtaamiseen.
Tavoitteena oli myös selvittää, millaisia haasteita työntekijät kokevat nykyisessä lastensuoje-
lutyön toimintaympäristössä, ja miten nämä haasteet ilmenevät erityislasten ohjauksessa, pe-
rehdytyksessä ja työyhteisön vuorovaikutuksessa.

Yksi kehittämistyön keskeisistä osa-alueista oli turvallisen kohtaamisen käytänteiden esiin nos-
taminen ja jäsentäminen. Turvallinen kohtaaminen tarkoittaa tässä yhteydessä vuorovaikutusta,
jossa lapsi kohdataan arvostavasti, ennakoitavasti ja hänen yksilölliset erityispiirteensä huomi-
oiden. Erityislasten ohjaus edellyttää työntekijältä sensitiivisyyttä, johdonmukaisuutta ja tietoa

käyttäytymisen taustalla vaikuttavista tekijöistä, kuten traumoihin, neuropsykiatriisiin tai kiintymyssuhteisiin liittyvistä haasteista. Turvallisen kohtaamisen edellytyksiä haluttiin kehittää selkiyttämällä henkilökunnan rooleja, toimintamalleja ja vastuunjakoa.

Toimintaoppaan avulla pyritään yhtenäistämään yksikön käytännön työtä siten, että jokainen työntekijä, oli hän sitten uusi, vakituinen tai tilapäinen, saa selkeät raamit ja konkreettisia työkaluja ohjaustyöhön. Oppaan tarkoituksena on toimia myös perehdytyksen tukimateriaalina, joka auttaa uusien työntekijöiden integroitumista yksikköön ja vahvistaa koko työyhteisön osaamista. Samalla se toimii resurssiviisaana välineenä, joka voi ennaltaehkäistä kuormitusta ja tukea työntekijöiden jaksamista. Lopullisena tavoitteena on luoda yhteisiä käytäntöjä, jotka edistävät sekä lapsen hyvinvointia että työntekijän turvallisuutta lastensuojelun arjessa.

2.3 Kehittämistyön tarve ja sen analysointi

Opinnäytetyötä kartoittaessa tilaajan kanssa sovittiin työn tehtäväksi laatia toimintaopas sijaishuollon erityisyksikköön, mikä tarjoaa henkilökunnalle selkeän ja käytännönläheisen työkalun, joka auttaa uusien työntekijöiden perehdytyksessä, ja jossa käsitellään erityislasten käyttäytymisen taustalla vaikuttavia syitä. Tuotoksen tulee myös antaa ohjeita turvalliseen, johdonmukaiseen kohtaamiseen ja ohjaamiseen. Tuotoksen valmistumisen päivämäärästä ei sovittu vielä suunnitteluvaiheessa, mutta tuotos on tarkoitus jalkauttaa yksikköön sen valmistuttua viimeistään 2025 syksyllä.

Tavoitteena työlle oli yhtenäistää yksikön työskentelytapoja ja toimintamalleja, jotta arjen haasteisiin voidaan vastata yhteistä linjaa noudattaen ja lapsen tarpeita ymmärtäen. Samalla tuotoksella on tarkoituksena pyrkiä vahvistamaan henkilökunnan työhyvinvointia selkeyttämällä työnkuvia ja tukemalla jaksamista vaativassa työympäristössä. Opinnäytetyön toteutuksessa päädyttiin tilaajan kanssa yhteisymmärrykseen, ettei varsinaista yksikköä yksilöidä, jossa kehittäminen tapahtuu opinnäytetyön eettisyyden ja tietoturvallisuuden nimissä. Tuotos voi olla tätä kautta myös hyödyllinen kaikille yksiköille, sillä toimintamalleja ja tuotoksen rakennetta tehtäessä keskitytään enemmän turvalliseen kohtaamiseen yleistasolla, eikä yksikkötasolla.

Lastensuojelu on keskeinen osa yhteiskunnan toimia lasten hyvinvoinnin turvaamiseksi, erityisesti silloin, kun perheolosuhteet eivät pysty takaamaan lapselle riittävää suojaa ja tukea. Viimeisimmät tilastot, kuten lastensuojeluilmoitusten määrän kasvu vuonna 2023 ja kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrän nousu (THL tilastoraportti 2023), nostavat esiin tärkeitä

kysymyksiä siitä, miten lastensuojelun toimijat pystyvät vastaamaan entistä monimutkaisemmiksi käyviin haasteisiin. Tällöin erityistä tukea tarvitsevien lasten ohjaajien oikeanlainen perehdyttäminen nousee avainasemaan.

Lastensuojelun ilmoitusten määrä kasvoi vuonna 2023, ja erityisesti huolestuttavaa on, että joka kuudennesta teini-ikäisestä tehtiin ilmoitus. (THL tilastoraportti 2023) Tämä kertoo, että nuorten hyvinvointi on heikentynyt ja he tarvitsevat yhä enemmän tukea elämänsä vaikeissa vaiheissa. Lisäksi lähes 4 000 lasta sijoitettiin ensimmäistä kertaa kodin ulkopuolelle. (THL tilastoraportti 2023) Tämä on merkittävä luku, sillä se viittaa siihen, että perhesuhteet eivät ole kyenneet takaamaan lapsille turvallista kasvuympäristöä.

Työskennellessäni sijaishuollon laitoksessa olen huomannut kuitenkin kodin ulkopuolelle sijoittamisen olevan äärimmäinen toimenpide, joka usein johtuu vakavista olosuhteista, kuten perheväkivallasta, huume- tai alkoholiongelmista vanhemmilla tai laiminlyönnistä. Sijoitusten määrä voi myös johtua siitä, että yhteiskunnassa tunnustetaan nykypäivänä herkemmin lapsen elinolosuhteet, jotka voivat vaarantaa hänen kehityksensä ja hyvinvointinsa. Tällöin lastensuojelu voi puuttua tilanteeseen aiempaa herkemmin ja etsiä lapselle turvapaikkaa kodin ulkopuolelta. Myös perheen ja yhteiskunnan tarjoama tuki voi olla riittämätöntä, jolloin sijoitukset nähdään vaihtoehtona, joka mahdollistaa lapselle turvallisemman ympäristön.

Hoito- ja kasvatustehtävässä toimivalla lastensuojelulaitosten henkilökunnalla tulee olla riittävä pätevyys tehtävänsä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2025.) Myös lasten ja nuorten tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen nähden laitoksessa tulee olla riittävä määrä sosiaalihuollon ammattihenkilöissä tarkoitettuja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä, sekä muuta henkilöstöä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2025.) Tässä yhteydessä ohjaajien rooli on erityisen tärkeä, sillä he muodostavat valtaosan lastensuojelulaitosten työntekijöistä. Olen huomannut sijaishuollossa työskennellessäni, että lastensuojelun ohjaajat ovat tärkeässä aikuisen roolissa nuorten elämässä, sillä heidän tehtävänsä ei ole vain varmistaa lasten päivittäinen selviäminen arjesta, vaan myös tukea heitä käsittelemään mahdollisia traumoja ja vaikeita kokemuksia. Erityisesti, kun nuoret kokevat elämänsä olevan kriisissä, he tarvitsevat ohjaajia, jotka pystyvät tarjoamaan psyykkistä ja emotionaalista tukea.

2.4 Tilaajan perehdytyksen prosessi ja sen kehittäminen

Oikeanlainen perehdyttäminen on tärkeää, jotta ohjaajat osaavat tunnistaa lasten ja nuorten erityistarpeet, kuten mahdolliset traumat, psyykkiset vaikeudet ja kehitykselliset haasteet. Se auttaa heitä ymmärtämään, miten lapset reagoivat vaikeisiin kokemuksiin ja kuinka heidän kanssaan voidaan kommunikoida tavalla, joka ei lisää ahdistusta tai epäluottamusta.

Lisäksi perehdytyksessä tulee ottaa huomioon lasten moninaisuus, kuten kulttuurinen tausta ja erityiset elämäolosuhteet, jotka voivat vaikuttaa heidän kykyynsä sopeutua uuteen ympäristöön. Erityistä tukea tarvitsevien lasten ohjaajien perehdyttäminen ei ole vain työvälineiden antamista tai menetelmien opettamista, vaan se on myös tärkeä osa lapsen oikeuksien turvaamista. Mitä paremmin ohjaajat ovat valmistautuneita kohtaamaan lasten ja nuorten monenlaiset tarpeet, sitä paremmin he voivat tukea heitä vaikeiden aikojen yli ja mahdollistaa turvallisemman tulevaisuuden. Kokonaisvaltainen ja systemaattinen perehdytys varmistaa ohjaajien voivan työskennellä yhteistyössä muiden lasten elämää koskevien sidosryhmien kanssa, kuten lähiomaisten, sosiaalityöntekijän, perhetyöläisten, terveydenhuollon ammattilaisten tai koulun henkilökunnan kanssa, jotta lapsen tilanne voidaan arvioida mahdollisimman laaja-alaisesti. Perehdytyksellä saadaan aikaan tätä kautta moniammatillinen tuki, mikä tukee lasta kaikilla elämän alueilla.

Perehdytysprosessin turvallisuudessa tilaaja eli Hoivatie on panostanut henkilöstön turvallisuusosaamisen kehittämiseen ja lisännyt AVEKKI-koulutusta. Ulkopuolisten kouluttajien lisäksi Hoivatiellä on oma AVEKKI-kouluttaja, joka tukee ennestään vahvaa osaamista. (Hoivatien omavalvontasuunnitelma 2024, s.2)

3 LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLLON TOIMINTAA OHJAAVAT LAIT JA PERIAATTEET

Tässä luvussa esittelen lastensuojelun konseptina ja siihen liittyvät lait ja periaatteet, sekä niiden merkityksen opinnäytetyön taustalla. Käyn myös läpi luvussa, miksi lait ovat relevantteja erityisesti lastensuojelun erityislasten ohjaukseen ja myös kehitystyön laatimisessa.

3.1 Lastensuojelu

Lastensuojelu on yhteiskunnan järjestämä tuki ja huolenpito lapsille ja nuorille, jotka elävät haastavissa olosuhteissa, kuten perheväkivallan, huumeiden käytön, kaltoinkohtelun tai vastaavan turvallisuutta häiritsevän syyn vuoksi. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. (Lastensuojelulaki 2007/417, 3§)

Suomessa lastensuojelua toteutetaan ensisijaisesti avohuollon palveluiden kautta, mutta tarvittaessa myös sijaishuollossa, kuten lastenkodeissa tai perhehoidossa.

3.2 Lastensuojelulaki

Suomessa lastensuojelun perusperiaatteet ja -toiminta määräytyvät pääasiassa lastensuojelulaissa 417/2007, joka säätelee lastensuojelun toimenpiteitä ja prosesseja. Lastensuojelupalvelut ovat avoimia ja julkisesti saatavilla olevia palveluita, kaikille niitä tarvitseville lapsille ja heidän perheilleen. (Savisalo 2024, s.25)

Laki määrittää myös viranomaisten vastuut ja velvollisuudet, sekä lapsen oikeudet suojeluun ja huolenpitoon. Lainsäädännön perusteella lastensuojelussa painotetaan erityisesti lapsen etua, sen kuulemistä ja osallistumista sekä perheiden tukemista ja auttamista.

Lainsäädäntöön kuuluu myös muita asiaankuuluvia lakeja ja säädöksiä, kuten sosiaalihoitolaki 1301/2014 ja lasten oikeuksia turvaavat kansainväliset sopimukset, kuten YK:n lapsen oikeuksien sopimus.

Lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat lapselle: (Lastensuojelulaki 2007/417, 4 §)

Erityisyksikön työntekijöiden tulee huomioida ja noudattaa lastensuojelulakia 2007/417 työskennellessään sijaishuollon lastensuojelulaitoksessa, sillä siinä määritetään tarkasti lasten oikeudet ja lapsia koskevien huolenpidon ja turvan perusteet. Erityisen tuen tarpeessa olevien lasten osalta laki takaa yksilöllisen tuen, turvallisuuden ja osallisuuden ja se ohjaa laitoksen toiminnan siten, että lapsen etu, oikeudet ja tarpeet huomioidaan. Lain noudattaminen ja huomioiminen takaa työntekijän tarjoavan lapsille asian- ja lainomaista tukea.

Sijaishuollosta määrää pitkälti lastensuojelulain 417/2007 luvun 10 sijaishuollosta. Laki määrittelee sijaishuollolla tarkoitettavan huostaanotetun tai kiireellisesti sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. (Lastensuojelulaki 417/2007, 49§)

Sijaishuoltopaikan valinnassa tulee kiinnittää erityistä huomiota huostaanoton perusteisiin ja lapsen tarpeisiin sekä lapsen sisarussuhteiden ja muiden läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen ja hoidon jatkuvuuteen. (Lastensuojelulaki 417/2007, 50§)

3.3 Sosiaalihuoltolaki

Sosiaalihuoltolaki 2014/1301 säätelee sosiaalihuollon järjestämistä ja toteuttamista Suomessa. Laki määrittelee kunnallisten sosiaalipalveluiden tarjonnan, asiakkaan oikeudet ja palveluiden saatavuuden. Se korostaa erityisesti asiakkaan osallisuutta ja itsemääräämisoikeutta, perheiden tukemista sekä lasten ja nuorten hyvinvointia. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 1§) Lain mukaan sosiaalihuollon tehtävänä on turvata asiakkaiden oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta tarpeenmukaista laadultaan hyvää kohtelua ilman syrjintää. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 30§)

Sosiaalihuoltolain huomioiminen opinnäytetyössä lastensuojelun erityislasten ohjaukseen liittyvän kehittämistyön tekemisessä on tärkeää, koska laki ohjaa ja viittaa suoranaisesti työntekijöiden toimintaan ja asiakkaiden palvelujen tarjontaan. Lastensuojelussa ja sijaishuollossa työntekijöiden on tunnettava lain säännökset, kuten asiakkaan oikeus tukeen ja palveluihin, sekä osallisuuden ja perheen tukemisen periaatteet. Tämä auttaa varmistamaan, että lapset ja perheet saavat lain mukaisesti tarvitsemaansa tukea ja palveluja, mikä parantaa heidän hyvinvointiaan. Työntekijällä onkin vastuu sosiaalihuoltolain mukaan olla tarpeen mukaan yhteydessä eri yhteistyötahoihin ja asiantuntijoihin, sekä tarvittaessa henkilön omaisiin ja muihin hänelle läheisiin henkilöihin siten kuin tässä laissa tarkemmin säädetään. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 41§)

Lain tuntemus on myös keskeistä toiminnan kehittämisessä sijaishuollon yksiköissä. Se mahdollistaa sijaishuollon palveluiden ja käytäntöjen arvioinnin ja kehittämisen niin, että ne täyttävät lain vaatimukset ja tukevat lasten oikeuksia ja tarpeita. Tällöin voidaan varmistaa, että sijaishuollon yksikön toiminta on laadukasta, lapsen etua ajattelevaa ja lainmukaista.

3.4 Eettisyys lastensuojelussa

Lastensuojelun laatusuosituksen läpäisee seuraavat viisi eettistä periaatetta, jotka ovat asiakkaiden ihmisarvo ja perusoikeudet, lapsen etu, vuorovaikutus, ammattihenkilöstön työn laatu sekä vastuulliset päätökset ja toimintakulttuuri. (Minilex 2025) Lastensuojelun erityisyksiköissä työskentelevillä ammattilaisilla on usein suuri vastuu, sillä heidän työllään on suora vaikutus lasten ja nuorten elämään. Sosiaalialan työntekijän tulee kunnioittaa ja edistää asiakkaan ihmisoikeuksia. (Talentia 2017, s.10)

Työntekijöiden on pystyttävä tekemään päätöksiä, jotka voivat muuttaa perhesuhteita, elinolosuhteita ja jopa elämänpolkuja. Tämä asettaa suuria vaatimuksia eettiselle osaamiselle ja lainsäädännön tuntemukselle. Eettinen keskustelu, päätöksenteko ja harkinta eivät ole vain yksittäisen työntekijän vastuulla, vaan on pohdittava ja tehtävä ratkaisuja koko työyhteisön ja organisaation voimin. (Talentia 2017, s.8) Lastensuojelun kenttä on kuitenkin monimutkainen ja jatkuvasti muuttuva, ja lainsäädäntö saattaa uudistua. Tässä suhteessa lisäkoulutus toimii tärkeänä välineenä varmistaa, että ammattilaiset pysyvät ajan tasalla lainmuutoksista, eettisistä periaatteista ja käytännöistä.

3.5 Turvallinen kohtaaminen

Määrittelen tässä työssä lapsen turvallisen kohtaamisen vuorovaikutustilanteeksi, jossa lapsi kokee olonsa kunnioitetuksi, kuulluksi ja turvatuksi ja jossa käytetään vuorovaikutuksen taitoja. Vuorovaikutustaidot tarkoittavat kykyä ja halua vaihtaa ajatuksia, kokemuksia, mielipiteitä tai tekoja toisten kanssa ja toimia yhdessä. (Suomen Mielenterveys ry 2024) Ne edellyttävät alan ammattilaiselta empaattista, arvostavaa, myönteistä ja rauhallista lähestymistapaa vuorovaikutustilanteeseen. (Suomen Mielenterveys ry 2024), sekä herkkyyttä asiakkaan yksilöllisille tarpeille, taustalle ja kokemuksille.

Lastensuojelulaitoksessa työntekijällä on lähtökohtaisesti oikeus turvalliseen ja väkivallattomaan työskentely-ympäristöön sekä koskemattomuuteen. (Lastensuojelun keskusliitto 2017, s.32). Tällaisessa työskentely-ympäristössä tämä ei kuitenkaan toteudu aina, sillä väkivaltatilanteita on usein, joissa väkivalta kohdistuu sijaishuollon toisiin lapsiin, sekä myös laitoksen henkilökuntaan. Väkivaltatilanteiden selvittelyssä sekä väkivaltaiseen käyttäytymiseen puuttumisessa auttaa tieto, millaisesta väkivallasta tilanteessa on kyse ja millaisia syitä tilanteen taustalla on. (Lastensuojelun keskusliitto 2017, s.32) Väkivaltatilanteiden selvittelyä puolestaan auttaa turvallinen kohtaaminen.

Turvallisessa kohtaamisessa lasta ei alisteta tai syyllistetä, vaan hänet kohdataan tasa-arvoisena osapuolena, jolla on oikeus tulla ymmärretyksi ja osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon. Tämä vahvistaa luottamusta, lisää asiakkaan toimijuutta ja tukee kokonaisvaltaista hyvinvointia.

3.6 Turvallista kohtaamista edistävät koulutukset ja periaatteet sijaishuollossa

Hoivatie Oy:n lastensuojelun sijaishuollon yksiköissä turvallista kohtaamista edistetään monin tavoin, yhdistäen koulutuksia, toimintamalleja ja vahva ammatillinen tuki. (Hoivatie 2025) Tällä tavoin organisaatio tukee yksikön ympäristön turvallisuutta kokonaisvaltaisesti perheiden, työntekijöiden ja tärkeimpänä lasten kannalta.

Hoivatie korostaa myös henkilöstön hyvinvointia, sillä se on keskeinen osa turvallisen ympäristön luomista. Työntekijöille tarjotaan tukea ja koulutusta vaativiin ja henkilöstön hyvinvointia uhkaaviin tilanteisiin. Hoivatie tarjoaa erityisosaamista AVEKKI-toimintatapamalli koulu-

tusten, ART-ryhmäohjausmenetelmän ja neuropsykiatrisen valmennuksen muodossa. (Hoivatie 2025) Hoivatie tarjoaa myös dialogista ohjausta käytöshäiriöihin, aggressiivisuuteen ja asosiaaliseen käyttäytymiseen. (Hoivatie 2025) Nämä menetelmät ovat yhteydessä suoraan turvallisen kohtaamisen edistämiseen, sillä ne ehkäisevät väkivaltatilanteita ja tukevat työntekijöitä, sekä lapsia haastavissa tilanteissa, mitkä vaativat erityistä huomioita. Näiden toimenpiteiden avulla Hoivatie Oy:n sijaishuollon yksiköissä pyritään luomaan ympäristö, jossa turvallinen kohtaaminen on integroitu osaksi arkea.

Hoivatien sosiaalihuoltoa tarjoavat yksiköt julkaisevat myös omavalvontasuunnitelman. Kaikkien sosiaalihuoltoa tarjoavien yksiköiden on laadittava omavalvontasuunnitelma laadun, turvallisuuden ja asianmukaisuuden varmistamiseksi. (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301, 47§) Omavalvontasuunnitelmassa käsitellään yksikön työn riskienhallintaa, hyvää kohtelua koskevaa suunnitelmaa ja asiakasturvallisuutta, mitkä kaikki edistävät asiakkaiden turvallista kohtamista. (Hoivatie 2025) Asiakkaiden tieto omista oikeuksistaan nimittäin vähentää epäselvyyttä ja väärinkäsityksiä. Omavalvontasuunnitelmat ovat myös ajankohtaisia dokumentteja, jotka on päivitettävä säännöllisesti ja nähtävissä julkisesti organisaation yksiköiden sivuilla.

3.7 Lasten perusoikeudet

Lapsen oikeuksista on säädetty Suomen perustuslaissa ja Suomea sitovat Euroopan ihmisoikeussopimus ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus, joissa velvoitetaan lapsen edun asettamiseen etusijalle kaikessa viranomaistoiminnassa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2025).

Lastensuojelulain näkökulmasta erityislasten tukemisessa korostuu se, että lapsen etu on aina päätöksenteon keskipisteenä. Lain mukaan lastensuojelun tehtävä on turvata lasten oikeudet ja huolehtia siitä, että heidän erityistarpeensa tulevat asianmukaisesti huomioituiksi. Sijaishuollon erityisyksiköissä toiminta on suunniteltava siten, että se tukee lapsen yksilöllisiä tarpeita, mahdollistaa turvallisen kasvu ympäristön ja edistää lapsen osallisuutta sekä elämänlaatua.

Lastensuojelulaissa määritellään hoito- ja kasvatustehtävissä olevan henkilöstön määrä ja henkilöstörakenne huomioimalla toimintayksikön asiakaskunnan erityistarpeet ja toiminnan luonne. (Lastensuojelulaki 2007/417, 60 §) Laki määrittelee myös henkilöstön riittävän määrän, osaamisen ja perehdytyksen täytyvän olla riittävät, etteivät niihin liittyvät puutteet aiheuta rajoitusten käyttämistä, lapsen turvallisuutta vaarantavia ja ihmisarvoa alentavia rajoitustoimenpiteiden toteuttamistapoja ja käytäntöjä. (Lastensuojelulaki 2007/417, 60 §)

4 ERITYISLAPSET JA ERITYISYYS LASTENSUOJELUSSA

Tässä luvussa käyn läpi sen, mitä erityisyyden käsite pitää sisällään erityislasten kohdalla, millaisia erityispiirteitä lapsilla on ja, miten ne vaikuttavat ohjaustyöhön lastensuojelun sijaishuollossa. Käyn luvussa myös läpi erityislasten oireiden paikantamista lastensuojelun sijaishuollon yksikössä, mitä haasteita siinä voi olla ja miksi erityisyyden paikantaminen on tärkeää lapsen kehityksen ja kasvun turvaamiseksi.

4.1 Erityisyyden määrittely ja erityislasten käyttäytyminen

Lapsioikeusasiamies Mirjam Araneva määrittelee blogitekstissään erityislapset lapsina, joilla on erityistarpeita heidän diagnosoitujen sairauksien, vammojen tai oireyhtymiensä vuoksi. (Araneva, 2021) Araneva kertoo myös tekstissään lapsien, joilla ei ole vielä diagnoosia, kuuluvan tähän ryhmään, mikäli lapsen oireet vaikuttavat lapsen toimintakykyyn ja aiheuttavat lisääntyneen tuen tarvetta arjessa. (Araneva 2021) Sijaishuollossa toimiessani olen huomannut erityislapsien määrittävän lapsina, jotka eivät kykene selviämään arjestaan sosiaalisesti, motorisesti tai kognitiivisesti ilman erityistä tukea ohjaajilta, lähiomaisilta tai koulun henkilökunnalta.

Sijaishuollossa erityisyys näkyy lapsilla etenkin sosiaalisessa kontekstissa mutta myös kognitiivisen ja motorisen toiminnan viitteissä. Lapsilla ja nuorilla voi olla esimerkiksi käytöshäiriöitä ja oireilua päihteiden käytöstä, jolloin sijoituspaikassa tarvitaan erityistä osaamista lapsen kasvun ja kehityksen turvaamiseksi. (Frimodig, 2023, s.32) Erityisyyteen suhtautuminen on merkittävä elementti lapsen kehitykselle, sillä riittävällä, matalan kynnyksen lapsen ja perheen tuen tarvetta vastaavalla sosiaalipalvelulla tuetaan paitsi lapsen toimintakykyä ja osallisuutta myös vanhemman jaksamista. (Araneva 2021)

Lapsen väkivaltaisen käytöksen takana voi olla mielenterveyshäiriö tai jokin neuropsykiatrisen häiriö. (Mielenterveystalo 2025) Neuropsykiatriset haasteet eivät kuitenkaan suoranaisesti tarkoita lapsella olevan aggressiivista tai väkivaltaista käyttäytymistä ja oikein hoidettuna ja ohjattuna lapsi on mahdollista toimia ilman kehitystä haittaavia haasteita näillä osa-alueilla. Tämän takia opinnäytetyössä erityistä tukea tarvitsevia lapsia tarkastellaan kokonaisvaltaisesti ja pyritään selvittämään, mitkä neuropsykiatristen haasteiden oirekuvat ovat erityisen läsnä haastavassa tai aggressiivisessä käyttäytymisessä.

4.2 Puheen- ja kielellisen kehityksen häiriöt

Lapsuusiän kielelliset vaikeudet voivat näkyä lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksina kouluikässä. (Haukilehto 2024) Lapsuusiän puheen ja kielen kehityksen vaikeudet voivat näkyä aikuisenakin ja ne voivat vaikeuttaa koulunkäyntiä, opintoja, työelämässä suoriutumista ja sosiaalista vuorovaikutusta. (Haukilehto 2024) Lapsen ja nuoren kielellisiä taitoja tuetaan olemalla hänestä kiinnostunut. Hänen kanssaan keskustellaan, kuunnellaan tarkasti, hänen aloitteisiinsa vastataan ja häneen keskitytään. (Haukilehto 2024)

Työskennellessäni lastensuojelun sijaishuollossa puheen- ja kielellisen kehityksen häiriöitä voidaan tukea siis päivittäisessä vuorovaikutuksessa lasten kanssa osoittamalla aitoa kiinnostusta lapseen, kuuntelemalla häntä tarkasti ja vastaamalla hänen aloitteisiinsa. Lapselle annetaan aikaa ilmaista itseään, ja hänen kanssaan keskustellaan rauhassa, mikä vahvistaa kielellisiä taitoja ja tukee hänen kehitystään arjessa.

4.3 ADHD

Aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden häiriö eli paremmin tunnettuna ADHD on kehityksellinen neuropsykiatrinen oirekuva, jossa esiintyy toimintakykyä haittaavia ja pitkäaikaisia haasteita keskittymisessä, aktiivisuuden säätelyssä ja impulsiivisuudessa. (ADHD-liitto 2025) Lapsilla esiintyy tavallisesti yliaktiivisuutta ja motorista levottomuutta, mitkä näyttäytyvät esimerkiksi vaikeutena olla paikoillaan. Yliaktiivisuus vähenee usein nuoruusiässä. Aliaktiivisuus näyttäytyy usein aloittamisen vaikeutena ja matalana vireystilana. (ADHD-liitto 2025) ADHD:ssä esiintyy usein toiminnan ohjauksen haasteita eli vaikeutta suunnitella, aloittaa, ylläpitää toimintaa ja arvioida sitä. Tämä näkyy sijaishuollossa usein etenkin lapsen toimintakyvyssä, koulunkäynnissä ja impulsiivisen käyttäytymisen kontrolloimisessa, etenkin haastavissa tilanteissa.

Päivittäisten taitojen ja rutiinien omaksuminen voi olla haastavaa. (ADHD-liitto 2025) Sijaishuollossa tätä pyritään tukemaan jokaisen lapsen kohdalla, joilla ilmenee haasteita näissä asioissa. ADHD:n mahdollisuus tulisi ottaa huomioon aina, jos lapsella tai nuorella on ongelmia käyttäytymisessä tai koulunkäynnissä, sillä hoitamattomana ADHD voi haitata lapsen opintoja ja myöhemmin työllistymistä, sekä suurentaa psykiatristen häiriöiden, syrjäytymisen tai päihteiden käytön riskiä. (ADHD-liitto 2025)

4.4 Autismikirjon häiriöt

Autismikirjon häiriöt ovat monimuotoisia neurokehityksellisiä häiriöitä, jotka ilmenevät ensisijaisesti sosiaalisen kommunikoinnin, vuorovaikutuksen, toistuvien käyttäytymismallien ja aistien säännöstelyn vaikeuksina. (Junttila 2025, s.28) Autismikirjon häiriöön liittyy usein myös rajoittuneita ja toistuvia käyttäytymismalleja, erityisintressejä ja herkkyyksiä aistien käsittelyssä. Autismikirjon häiriö pitää sisällään aiemmin käytetyt termit Aspergerin oireyhtymä, lapsuusiän autismi, Rettin oireyhtymä, disintegratiivinen oireyhtymä ja epätyypillinen autismi. (Kultti-Lavikainen & Tikkanen 2021, s.14) Häiriö voi ilmetä hyvin erilaisina oireina, ja se voi vaihdella lievästä vaikeaan, mikä tekee siitä monimuotoisen ja yksilöllisen.

Työskennellessäni lastensuojelussa olen huomannut autismikirjon häiriön voivan ilmetä ensisijaisesti samanlaisina vaikeuksina kommunikoida tunteita ja tarpeita, haastavina käyttäytymismalleina tai haasteina sopeutumisessa muutoksiin ja arjen tilanteisiin. Lastensuojelun sijais- huollon lapsilla, joilla ilmenee autismikirjon häiriö tai sen viitteitä, voi olla erityisiä tarpeita, kuten rakenteellista tukea arjessa ja koulunkäynnissä, rauhallisen ympäristön kartoittamista ja vahvaa yksilöllistä ohjausta. Lapset voivat myös kokea ahdistusta ja stressiä tavanomaisista sosiaalisista vuorovaikutustilanteista, mikä voi vaikuttaa heidän hyvinvointiinsa ja elämänhallintaansa. Autismikirjon häiriöiden paikantaminen on tärkeää lastensuojelun sijaisyksikössä sijoitetuille lapsille oikeanlaisen tuen ja ohjauksen vuoksi.

4.5 Motoriikan kehityshäiriö ja kapea-alaiset oppimisvaikeudet

Motoriikan kehityshäiriö voi näkyä motorisen kehityksen viiveenä, tasapainovaikeutena tai kömpelytenä. Lisäksi lapsella voi olla kynäotteen vaikeutta, kirjoittamisen työläyttä ja käsialan kypsymättömyyttä. (Terveyskirjasto 2021) Motoriikan kehityshäiriöstä kärsivillä lapsilla tavataan enemmän oppimisen ja sosiaalisen havaitsemisen vaikeuksia sekä käytöksen- ja tunne- elämän ongelmia kuten ADHD:ta ja ahdistuneisuushäiriöitä. (Terveyskirjasto 2021) Jopa 70 %:lla lapsista on puheen- tai kielenkehityksen erityisvaikeus. Liikunnallisten taitojen puute voivat niin ikään altistaa lihavuudelle ja sosiaalisten suhteiden vähäisyydelle. (Terveyskirjasto 2021)

Työssäni olen huomannut sijaishuollon erityisyksikköihin sijoitettavan usein lapsia koulun käymättömyyden ja oppimisvaikeuksien vuoksi. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää ohjata lapset

oikeanlaisen tuen piiriin. Oikeanlaisen tuen kautta lapset voivat saada esimerkiksi koulunkäynnin avustajan tai lyhennetyn koulupäivän, mikäli he tarvitsevat erityistä tukea koulunkäynnissä.

4.6 Monimuotoinen kehityshäiriö

Kapea-alaisten oppimisvaikeuksien rinnalla tavataan laaja-alaisia vaikeuksia, joista käytetään termiä monimuotoinen kehityshäiriö. (Terveyskirjasto 2021) Monimuotoiseen kehityshäiriöön liittyy usein mielenterveyden ongelmia, kouluvaikeuksia sekä sosiaalisten suhteiden vaikeuksia. (Terveyskirjasto 2021)

Monimuotoisessa kehityshäiriössä lapsen taidollinen kehitys on selvästi alle keskitason ja se ilmenee tyypillisesti ongelmina oppimiskyvyssä, sosiaalisissa taidoissa ja omatoimisuustaidoissa. (Terveyskylä.fi 2025) Lapsi, jolla on monimuotoinen kehityshäiriö, voi kokea vaikeuksia sosiaalisessa kanssakäymisessä, oppimisessa ja itsensä ilmaisemisessa, mikä vaikuttaa hänen kykynsä muodostaa ihmissuhteita ja navigoida yhteiskunnan normeja. Kun monimuotoisen kehityshäiriön omaava lapsi sijoitetaan lastensuojelussa, erityisesti sijaishuollon yksikköön, kokee hän elämässään yleensä merkittäviä muutoksia. Sijaishuolto tarkoittaa lapsen asuamista ympäristössä, joka ei ole hänen biologinen perheensä ja erityisyksikköön sijoittaminen voi liittyä lapsen erityisen hoidon tai tuen tarpeeseen, joita tavanomainen sijaishuolto tai perhetyö eivät pysty tarjoamaan. Tällöin sijoituksen tarkoituksena on turvata lapsen fyysinen ja psyykinen hyvinvointi, sekä mahdollistaa tarvittava, lapsen etua ajatellen sopivaksi räätälöity tuki ja ohjaus.

Työskennellessäni erityisyksikössä, olen huomannut henkilökunnan olevan koulutettu ja perehdytetty tarjoamaan lapsille ja nuorille heille sopivaksi räätälöity tuki, mutta samanaikaisesti monimuotoisesta kehityshäiriöstä kärsivä lapsi voi silti kohdata haasteita sopeutumisessa uuteen ympäristöönsä, huolimatta aikuisen antamasta korrektista tuesta. Lapsen arki voi muuttua radikaalisti ja mahdolliset aiemmat kiinteät rutiinit, jotka ovat olleet lapselle tärkeitä, voivat häiriintyä tästä. Tämä aiheuttaa useimmiten lapselle stressiä ja ahdistusta, sillä tällaisissa tilanteissa hän voi kokea elämänsä hallinnan menettämistä.

Sijaishuollon erityisyksikössä on etu siinä mielessä, että yksikössä pystytään pidemmällä aikataululla tarjoamaan lapsen kehitykselle sopivaksi strukturoituja ja ennakoitavia ympäristöjä, jotka voivat lievittää kehityshäiriöstä johtuvaa ahdistusta. Lapselle voidaan siis paikantaa sijoit-

tusvaiheessa jo monimuotoinen kehityshäiriö ja ohjata hänet oikean tuen piiriin. Lapsen elämänhallinnan kohdalla, mikä koostuu pääosin koulunkäynnistä, vapaa-ajasta ja rutiineista, koulunkäynnin tehostettu tai erityinen tuki ovat ensisijaisia monimuotoisen kehityshäiriön tukitoimia. (Terveyskylä.fi 2025)

Työskennellessäni erityistason yksikössä olen huomannut sen voivan myös tarjota ja ohjata tarpeen mukaan asiakas hänelle soveltuvaan terapianmuotoon, kuten esimerkiksi toimintaterapiaan tai käytösterapiaan, kartoittaessa monimuotoista kehityshäiriötä. On silti tärkeää muistaa ohjaustyössä sijoitusprosessin alussa kyseessä olevan lapsi, jonka tarpeet ja yksilölliset haasteet ymmärretään ja kartoitetaan tarkasti, sillä vääränlainen hoito yhdessä ympäristön äkillisen muutoksen kanssa voivat pahentaa lapsen tilaa ja lisätä sopeutumisen vaikeuksia.

4.7 Kehitysvammaisuus

Kehitysvammat voidaan luokitella lievästä-syvään henkilön kyvystä selvitä arjesta ja kuinka paljon hän tarvitsee apua. (Terveyskylä 2023) Lievästi kehitysvammaiset ovat yleensä suhteellisen itsenäisiä arjen toiminnoissaan, mutta keskivaikeassa ja vaikeassa muodossa apua ja ohjausta tarvitaan enemmän, ja syvästi kehitysvammaiset tarvitsevat ympärivuorokautista terveen aikuisen läsnäoloa selvitäkseen päivittäisistä toimista. (Terveyskylä 2023) Kehitysvammaisilla voi olla liitännäisongelmia, kuten epilepsia, näkö- tai kuulovamma, puhevamma, liikuntavamma tai neuropsykiatrisia häiriöitä. (Terveyskylä 2023) Kehitysvammaisuutta huomioidaan kehittämistyön toteutuksessa vain sen lievempinä muotoina, sillä sijaishuollon erityisyksiköissä vaikeasti kehitysvammaisia ei juurikaan ole sijoitettuna.

5 KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT

Tässä kappaleessa kuvaan tämän opinnäytetyön kehittämisen menetelmät, mihin tarpeeseen opas koostuu ja miksi.

5.1 Kirjallisuuskatsaus

Opinnäytetyössäni tekemäni tutkimus voidaan luokitella laadulliseksi eli kvalitatiiviseksi tutkimukseksi. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus on tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntaus, jossa pyritään ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti. (Jyväskylän yliopisto 2025) Kehittämistyön kohteena on lastensuojelun sijaishuollon yksikkö, jonka ominaisuuksia, laatua ja merkityksiä pyritään ymmärtämään tutkimalla lastensuojelun lakeja, työntekijöiden käytäntöjä ja toimintamalleja, sekä tietoperustaa. Laadullista tutkimusta voidaan toteuttaa monella erilaisella menetelmällä. Näissä menetelmissä yhteisenä piirteenä korostuu muun muassa kohteen esiintymisympäristöön ja taustaan, kohteen tarkoitukseen ja merkitykseen, ilmaisuun ja kieleen liittyvät näkökulmat. (Jyväskylän yliopisto 2025)

Käytin tutkimukseni tekemisessä myös empiirisiä menetelmiä. Empiirisessä tutkimuksessa tutkimustulokset saadaan tekemällä konkreettisia havaintoja tutkimuskohteesta ja analysoimalla ja mittaamalla sitä. (Jyväskylän yliopisto 2025) Empiirisessä tutkimuksessa konkreettinen ja koottu tutkimusaineisto on tutkimuksen keskiössä ja toimii tutkimuksen tekemisen lähtökohta. (Jyväskylän yliopisto 2025) Opinnäytetyössäni tarve oppaalle oli työpaikka- ja toimialalähtöinen ja konkreettinen ja koottu tutkimuksen aineisto kerättiin henkilöstökyselyn ja yhteisen kehittämisen pajatoiminnan kautta.

Opinnäytetyön tutkimuksen aineisto koostui monipuolisesta teoriasta saadusta lähdeaineistosta, jotka tukevat opinnäytetyön tuotoksen eli Turvallisen kohtaamisen oppaan luomista. Teoria on olennainen osa sitä aiheeseen liittyvää ymmärrystä, jonka avulla toimintaa pystytään kehittämään. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2025) Aineistoon kuului tämän vuoksi lainsäädäntöjä ja viranomaisohjeistuksia, jotka ohjaavat lastensuojelun sijaishuollon toimintaa, sekä eri organisaatioiden tuottamia materiaaleja, kuten ohjeistuksia ja koulutusmateriaaleja erityislapsille suunnatun tuen tarjoamisesta. Aineistoa kerättiin myös väitöskirjoista, joissa käsiteltiin lastensuojeluun ja kasvatustyöhön liittyviä elementtejä. Aineistoon kuului myös asiantuntija-

artikkeleita ja väitöskirjoja, joissa käsiteltiin lastensuojelun eri osa-alueita ja ulottuvuuksia, erityislasten ohjausta ja siihen liittyviä ohjausmenetelmiä.

Aineiston avulla pyrin luomaan käsitystä erityislasten ohjaamisen teoreettisista ja käytännön näkökulmista sijaishuollossa ja niiden pohjalta kehittämään oppaan, joka voidaan jalkauttaa sijaishuollon ohjaajille konkreettisenä työn apuvälineenä erityislapsen ohjaukseen ja tukemiseen.

Opinnäytetyössä, jossa toteutetaan tutkimusta lastensuojeluun ja siinä käsitellään lastensuojelun erityislasten ohjausta, on huomioitava lastensuojelun raamit ja lainsäädännöt, sillä työntekijöiden on lapsia ohjattaessaan ja heidän asioitansa hoitaessaan noudatettava voimassa olevia lakeja ja sääntöjä lasten turvallisuuden ja kehityksen takaamiseksi. Työntekijöiden rooli määrittellään siis näin epäsuorasti lastensuojelulaissa ja heidän täytyy tarjota lapselle ja tämän lähiomaiselle oikea-aikaista ja lainmukaista tukea, ja heidän tulee tuntea lastensuojelulainsäädäntöä, jotta he voivat toimia asianmukaisesti ja eettisesti.

Erytislasten ohjauksessa huomioitavat erityistarpeet, kuten neuropsykologiset oireet, mielen-terveysongelmat tai traumaattiset kokemukset, vaativat työntekijöiltä puolestaan erityistä osaamista ja lastensuojelun periaatteiden lisäksi tuntemusta kasvatuksellisista ja pedagogisista ohjausmalleista, jotta lapselle voidaan taata oikeudenmukainen ja turvallinen kasvuympäristö.

Erytislasten ohjaukseen liittyvää kehittämistyötä tehdessäni lastensuojelun erityisyksikköä varten pyrin huomioimaan lasten tarpeet yksilöllisesti ja systemaattisesti, jotta tuen ja osallisuuden kaikki ulottuvuudet täyttyvät. Sijoitetuilla erityislapsilla on kehityksellisiä, psyykkisiä tai fyysisiä erityispiirteitä, mitkä vaativat lastensuojelun työntekijöiltä lakien ja ohjeistusten noudattamisen lisäksi erityistä huomiota heidän ohjaustyössään ja heidän tulee hallita lapsille tilannekohtaisiksi sopivia ja räätälöityjä toimintatapoja.

Aloin kehittämään opinnäytetyötä, jotta opinnäytetyön tuotoksella voidaan auttaa ja ohjata alan ammattilaisia oikeaoppisiin menetelmiin yksikössä, jotta he voivat tarjota lastensuojelun asiakkaille heitä turvaavaa lainmukaista tukea ja palvelua, joka puolestaan edistää heidän hyvinvointiaan ja kehitystään. Oikeanlaisilla ohjeistuksilla turvataan myös työntekijöiden oikeudet, sillä lain mukaan lastensuojelussa on myös tuettava lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lasten kasvatuksessa ja huolenpidossa. (Lastensuojelulaki 2007/417, 4 §)

5.2 Yhteiskehittämisen paja menetelmänä

Tilaaajan nykyhetkisen, relevantin tiedon keräystä varten, järjestin opinnäytetyötä varten lastensuojelun erityisyksikön työntekijöille yhteiskehittämisen pajan, johon osallistui erityisyksikön ohjaajia.

Väitöskirjassa työhyvinvoinnin merkityksestä ja työyhteisön muutosten kehityksestä Vänskä kertoo henkilöstön roolin korostuvan työyhteisön muutoksen suunnittelun konkretisoinnissa ja työhyvinvoinnin lisäämisessä. (Vänskä 2022, s.106) Tulkitseen tämän kautta yhteisen kehittämisen pajan olevan hyvä kehittämistyön menetelmä työntekijöille tehtävää kehittämistyötä tehtäessä, sillä luonnollisesti, kun työpaikalla halutaan muuttaa tai parantaa jotain, työntekijöiden mielipiteet ja osallistuminen ovat todella tärkeitä. Valitsin tämän vuoksi tähän kehittämistyön osioon eri ammattiryhmien edustajia samasta sijaishuollon erityisyksiköstä, sillä muutoksen suunnittelu lähtee, kun konkreettisesti osallistetaan työntekijöitä muutoksen suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Monipuoliset moniammatilliset näkökulmat työyhteisössä tuovat erilaisia mahdollisuuksia muutoksen kehitykseen. Työhyvinvoinnin kokonaiskehittämisessä tarvitaan moniammatillista ja akateemista tutkimusyhteistyötä. (Vänskä 2022, s.55) Oman osaamisalansa ammattilaiset omaavat omanlaisia näkökulmia myös tässä työyhteisössä, jossa yhteiskehittämisen paja toimii menetelmänä. Pajassa on tarkoitus käyttää neljää ammattiryhmää, jotka ovat yhteisöpedagogi, lähihoitaja, nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja ja kasvatustieteiden maisteri. Mielestäni moniammatillisen ryhmän kautta kokonaiskehittyminen korostuu ammattien ominaisuuksiensa vuoksi. Esimerkiksi yhteisöpedagogin rooli korostaa yhteisön ja yksilön välisen vuorovaikutuksen merkitystä, kun taas lähihoitajan tehtävässä painottuvat käytännön hoitotyön ja asiakkaiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen. Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja tuo esiin nuorten osallisuuden ja aktiviteettien merkityksen, ja kasvatustieteiden maisteri puolestaan pystyy tarkastelemaan lastensuojelun teoreettista ja pedagogista pohjaa syvemmin. Kaikilla keskusteluun osallistujilla on taustansa vuoksi erilainen mutta kokonaisvaltaisesti samaa yhteistä agenda ajava näkökulma ohjaustyöhön.

Yhteisen keskustelun ja pohdinnan kautta ammattiryhmät yhdessä tarjoavat kehittämistyössä kattavan kuvan lastensuojelun sijaishuollon käytännöistä ja haasteista ja tuovat monipuolista kuvaa työn kehittämisestä. Kehittämistyössä hyödynnetyn sijaishuollon ohjaustyön asiantuntijoiden havaintojen ja keskustelun kautta pystytään työssä hyödyntämään tietoa, mikä auttaa

ymmärtämään ohjaustyön arjen haasteita ja erityislasten ohjauksen tarpeita. Pajassa kartoitetaan, millaisia käytännön tukitoimia ja menetelmiä ohjaajat kokevat hyödyllisiksi työssään ja miten ohjausta voidaan parantaa.

5.3 Henkilöstökysely menetelmänä

Henkilöstökyselystä saadulla aineistolla selvitän lastensuojelun sijaishuollon erityisyksikön työntekijöiden kokemuksia ja tarpeita erityislasten ohjaukseen liittyen. Henkilöstökyselyssä on tarkoituksena keskittyä lähinnä työhyvinvointiin, minkä vuoksi kysely voidaan ajatella työhyvinvointia tukevana kyselyinä. Valitsin tämän metodin, sillä työhyvinvointikysely tuo henkilöstön äänen kuuluviin ja samalla kysely raamittaa näkökulmia työhyvinvoinnin eri osa-alueisiin. (Työterveyslaitos 2024)

Lisäksi työterveyslaitoksen tekemän työhyvinvointikyselyn mukaan, organisaation on mahdollista saada perusta henkilöstöriskien hallintaan ja ymmärtää, mitä tekijöitä korjaamalla tai vahvistamalla työhyvinvointia voidaan parantaa. (Työterveyslaitos 2024) Henkilöstökyselyn avulla kerään myös aineistoa, minkä avulla pyrin tunnistamaan vahvuuksia ja kehityskohteita perehdytyksessä, jotta prosessia voitaisiin parantaa ja uusien työntekijöiden integroituminen työyhteisöön olisi sujuvampaa ja tehokkaampaa. Henkilöstökysely on tarkoitus pitää anonyyminä.

Tavoitteena henkilöstökyselylle on tunnistaa ohjaustyön suurimpia haasteita, arvioida tukivälineiden ja koulutuksen tarvetta, sekä kartoittaa työntekijöiden yhteistyökäytäntöjä, työhyvinvointia ja kehittämisehdotuksia.

6 AINEISTOANALYYSI JA TULOKSET

6.1 Aineiston kokoaminen

Aineisto tämän työn tueksi koottiin monipuolisesti sekä henkilöstön kokemuksia että kirjallista tietoa hyödyntäen. Keskeisenä osana aineiston keruuta toteutettiin sijaishuollon erityisyksikön henkilökunnan kanssa yhteistoiminnallinen paja, jossa käytiin kehittävää keskustelua erityisesti uusien työntekijöiden perehdytyksen tarpeista ja käytännöistä. Pajatyöskentely tarjosi mahdollisuuden tarkastella arjen ohjaustyön haasteita ja vahvuuksia yhteisesti kokemusperäisen tiedon pohjalta.

Lisäksi koottiin henkilöstökysely, jonka avulla kartoitettiin työntekijöiden kokemuksia erityislasten ohjauksesta, ohjaustyön haasteista, koulutus- ja tukivälinetarpeista, yhteistyökäytännöistä sekä työhyvinvoinnista. Kyselyllä pyrittiin myös saamaan tietoa perehdytysprosessin nykytilasta ja kehityskohteista, jotta uusien työntekijöiden integroitumista työyhteisöön voitaisiin parantaa. Näiden empiiristen aineistojen lisäksi työssä hyödynnettiin myös kirjallista aineistoa, jonka avulla syvennettiin ymmärrystä erityislasten käyttäytymisen taustoista ja turvallisen kohtaamisen teoreettisista lähtökohdista.

Pajassa annoin ohjeistukseksi käydä vapaata keskustelua aiheesta ja sen lisäksi kaksi kehittämistavoitetta sujuvan ohjaustyön kannalta, etenkin uusien työntekijöiden kohdalla. Kysymykset, joilla jalkautin pajan, olivat:

1. Mitä ohjeistuksia tarvitsisit ohjaustyössä, jos olisit uusi työntekijä?
2. Millä tavalla uusi työntekijä voi omalla toiminnallaan vaikuttaa erityislasten ohjauksen sujuvuuteen?

Kysymysten jaon jälkeen työntekijät lähtivät pohtimaan ja keskustelemaan aiheesta. Pajassa käytiin aktiivista keskustelua sijaishuollossa toimimisen ohjausprosessista ja siitä, miten tulee kohdata lapset uutena työntekijänä ja miten he kokivat lasten kohtaamisen itse ollessaan uusia työntekijöitä.

Paja kesti itsessään noin 20 minuuttia. Pajassa en nauhoittanut mitään, mikä tulee esille vastausten väljyydestä ja keskustelu oli hyvin vapaamuotoista. Työntekijät ottivat ylös keskustelun lomassa avainkohtia, jotka keskustelussa todettiin yhteisen analysoinnin kautta olevan parhaimpia mahdollisia neuvoja ja kehityskohteita, joihin keskittyä opinnäytetyön tuotoksen luonnissa.

Aina, kun pajassa löydettiin keskustelun avulla avainkohtia, mitkä vastasivat suoranaisesti jalkauttamini kysymyksiin, ne kirjoitettiin muistilapuille työntekijän toimesta ja käydyn asian sanamuoto varmistettiin vielä läsnäolijoiden kuullen. Pajassa kysymyksiin kerätyt vastaukset saatiin kerättyä ylös ja todettiin yhteisen keskustelun kautta, ottaen huomioon kaikkien osallistujien palautteen kautta, näiden kohtien vastaavan kumpaankin kysymykseen. Seuraavat ohjeistukset olivat pajan tuotokset ja vastaukset kysymyksiin:

- Hyödynnä omia vahvuuksiasi
- Uskalla vaatia tukea muilta työntekijöiltä
- Tutustu lapsiin rauhassa
- Muista ennakoita
- Pyydä apua rohkeasti
- Kuuntele lapsia
- Ole aidosti kiinnostunut lapsien kokemuksista
- Ole oma itsesi
- Kohtaa lapset yksilöinä
- Huomioi lapsen tarve sekä persoonallisuus

Kävin vielä erikseen pajaan osallistujien kanssa kohta kohdalta lävitse nämä tuotokset, jotta epäselvyyksiltä vältyttäisiin ja kaikki osallistujat olivat samaa mieltä vastauksien autenttisuudesta ja pajan tavoitteista. Keräsin myös pajaa ennen pajan tavoitteet ja mitä pajalta tulee saavuttaa haluttujen tulosten saamiseksi.

6.2 Aineiston tulokset

Asetin kehittämistyölle tavoitteita, joihin pyrin pääsemään ja joita kuvaan alla olevassa taulukossa. Pajaan osallistui minun lisäksi neljä muuta työntekijää, jotka valitsin neljästä eri ammattiryhmästä. Näitä ammattiryhmiä olivat:

- Yhteisöpedagogi
- Lähihoitaja
- Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja
- Kasvatustieteiden maisteri

Henkilöstökyselyn tulokset voidaan tulkita ohjaajien kokemusten perusteella sijaishuollon erityisyksikön toiminnan kehittämistarpeiksi. Henkilöstökyselyn tulokset olivat seuraavat:

1. Mitkä ovat suurimmat haasteet erityislasten ohjauksessa sijaishuollossa? (Valitse enintään kolme tärkeintä)

- Oppimisvaikeudet - 0
- Kielelliset haasteet - 0
- Motoriikan kehityshäiriöt - 0
- Sosiaaliset vaikeudet - 4
- Tunne-elämän säätelyongelmat - 4
- Käytösongelmat - 4

2. Millaisia tukivälineitä tai resursseja koet kaipaavasi työssäsi erityislasten ohjaamisessa? (Valitse kaikki, jotka koskevat sinua)

- Koulutusta erityislapsen ohjaukseen - 2
- Erityisohjausmenetelmien materiaaleja (esim. oppimistehtäviä, kuvakansioita) - 2
- Lisätukea tiimiltä ja esimiehiltä - 1
- Ohjausta ja neuvontaa vaikeiden tilanteiden käsittelyyn - 2
- Aikalisää ja tukea työhyvinvointiin - 3
- Muu: Ei vastauksia

3. Miten hyödynnät tällä hetkellä yhteistyötä muiden ammattilaisten kanssa (esim. terapeutit, erityisopettajat) erityislasten ohjauksessa?

- Hyödynnän aktiivisesti ja saan tukea - 0
- Hyödynnän jonkin verran, mutta kaipaisin enemmän tukea - 4
- En hyödynnä yhteistyötä, mutta uskon sen olevan hyödyllistä - 0
- En hyödynnä yhteistyötä ollenkaan - 0

4. Millaisia konkreettisia muutoksia toivoisit työsi tueksi sijaishuollon ohjauksessa? (Voit valita useamman vaihtoehdon)

- Lisää tukea ja ohjeistusta arjen ohjaukseen - 2
- Yksilöllisempi tuki erityislapsen tarpeiden mukaan - 2
- Paremmiin suunniteltuja ja strukturoituja yhteisiä ohjausmenetelmiä - 2
- Parempia resursseja ja opetusmateriaaleja erityislasten ohjaukseen - 0
- En kaipaa muutoksia - 0

6. Kuinka tyytyväinen olet nykyisiin koulutusmahdollisuuksiin erityislasten ohjaamiseen liittyen?

- Erittäin tyytyväinen - 1
- Tyytyväinen - 1
- Neutraali - 2
- Tyytymätön - 0
- Erittäin tyytymätön - 0

7. Mikä tukisi eniten omaa jaksamistasi ja työhyvinvointiasi erityislasten ohjaustehtävissä?

- Lisää koulutusta ja ohjausta - 1
- Tiimityön ja vertaistuen lisääminen - 1
- Enemmän resursseja ja välineitä työtehtäviin - 4
- Paremmat työskentelyolosuhteet - 1
- Pidemmät tauot ja mahdollisuus rentoutumiseen työpäivän aikana – 1

Lisäksi kysymykseen 5, joka oli: Onko sinulla ehdotuksia, miten voisimme kehittää erityislasten ohjausta sijaishuollossa, vapaata palautetta tuli:

” Riittävästi henkilökuntaa ja resursseja huomioiden lasten yksilöllisyyden ”

” Enemmän aikaa omaohjattavan ja ohjaajan lapsen välille ”

” Luonto-elementtejä enemmän ohjaustyöhön, kuten luontoretkejä ”

” Lisäämällä ja vahvistamalla tiimityötä. On tärkeää, että kaikki vuorossa olevat ovat tietoisia ja kartalla siitä, mitä tapahtuu ja kuka tekee mitään. Näin on mahdollista olla johdonmukainen lapsia ohjatessa ”

Kyselyyn vastasi 4 henkilöä, mikä on pieni otanta todellisesta työntekijämäärästä, mutta antaa suuntaa nykytilanteesta. Vastanneet olivat satunnaisia työntekijöitä eräästä Hoivatien lastensuojelun sijaishuollon erityisyksiköstä. Kysely pidettiin anonyyminä tietosuojasyistä.

6.3 Aineiston tärkeimmät huomiot ja analyysi

Kyselyn vastausten perusteella suurimmiksi haasteiksi ohjaustyössä koettiin sosiaaliset vaikeudet, tunne-elämän säätelyongelmat ja käytösongelmat (kaikki saivat 4 mainintaa/rastia), mikä korostaa mielestäni emotionaalisen ja käyttäytymisen tuen merkitystä erityislasten ohjauksessa.

Vastaajat toivoivat eniten työhyvinvointia tukevia ratkaisuja (esim. enemmän resursseja, aikalisää ja vertaistukea), sekä lisää koulutusta ja konkreettisia menetelmiä arjen työhön. Yhteistyötä muiden ammattilaisten kanssa hyödynnettiin vain jonkin verran, mikä kertoo yhteistyöraenteiden puutteista ja tarpeesta vahvistaa moniammatillista toimintaa. Työntekijöiden palautteessa oli esillä myös jaksamisen tukeminen. Vaikka vastaukset jakautuivat, yhdistävänä tekijänä nousivat esiin työntekijöiden toivovan lisää resursseja työtehtäviin ja lisää työvälineitä haastaviin tilanteisiin.

Keskeisimmäksi haasteeksi työntekijät nostivat kolme erityisen haastavaa kohtaa sijaishuollon erityislapsilla, jotka ovat tunne-elämän säätelyongelmat, käytösoireet ja sosiaaliset vaikeudet. Nämä ilmenivät arjessa moninaisina tilanteina, joissa ammattilaiset tarvitsivat lisää keinoja ja selkeyttä siihen, miten reagoida turvallisesti ja johdonmukaisesti. Tähän tarpeeseen oppaassa vastataan kuvaamalla jokainen näistä kohdista omalla sivullaan, jotta saadaan kartoitettua traumatietoista ja tunnetaitoja vahvistavaa kohtaamista, mikä puolestaan auttaa työntekijöitä ymmärtämään käyttäytymisen taustatekijöitä ja tukemaan lasta säilyttäen samalla turvalliset rajat ja ennakoitavuuden. Opas pyrkii vahvistamaan työntekijän ammatillista roolia niin, että hän

kykenee kohtaamaan lapsen vaikeat tunteet ilman, että jää niihin yksin tai hämmentyy tilanteessa.

Palautteessa nousi esiin myös toive konkreettisista työvälineistä ja ohjausmateriaaleista, kuten kuvakansioista ja oppimistehtävistä. Opas on itsessään konkreettinen sisällytetty opas, jossa on käytännönläheisiä esimerkkejä ja sovellettavia harjoituksia, joita voidaan käyttää niin yksilö- kuin ryhmätilanteissa. Tavoitteena on, että opas ei jää teoreettiseksi vaan todella tukee arjen kohtaamistilanteita, erityisesti silloin, kun lasten tunnetilat nousevat voimakkaiksi ja ohjaus on haastavaa.

Henkilöstökyselyssä nousi esiin myös se, että vaikka moni työntekijä hyödyntää yhteistyötä muiden ammattilaisten kanssa, moni myös kaipaisi siihen lisää tukea. Tämä otettiin oppaan kehittämisessä huomioon tuomalla esiin, miten tiimityö ja avoin vuorovaikutus kollegoiden kanssa voivat tukea turvallista kohtaamista. Oppaassa korostetaan erityisesti yhteisten käytäntöjen merkitystä sitä, että tiimissä on yhteinen ymmärrys siitä, miten lapsia kohdataan, jotta ohjaus olisi johdonmukaista ja lapselle ennakoitavaa.

Vapaa palaute nosti esiin toiveita, kuten enemmän aikaa omaohjattavan kanssa, luonnon hyödyntämistä ohjauksessa ja tiimityön vahvistamista. Näihin toiveisiin ei voida suoraan vastata oppaan keinoin, mutta opas kannustaa arjen pieniin tekoihin, kuten kiireettömän kohtaamisen mahdollistamiseen aina kun se on mahdollista, sekä yhteistyön ja tiedonkulun vahvistamiseen tiimeissä. Tällä tavoin opas toimii laajempaa keskustelun avaajana työyhteisön kehittämisessä. Haluan todeta sen, ettei opas ole vain kokoelma ohjeita, vaan sillä vastaan kehittämistyönä henkilöstön todellisiin tarpeisiin. Opas on luotu heidän kokemuksiinsa ja palautettaan kunnioittaen, jotta heille voidaan tarjota samalla välineitä, minkä avulla kohtaamiset voivat muuttua turvallisemmiksi, sekä lapsen että työntekijän näkökulmasta.

6.4 Opinnäytetyön tarpeisiin vastaaminen

Opinnäytetyöni tuotoksena syntyy turvallisen kohtaamisen opas lastensuojelun henkilöstölle, mikä rakentuu vahvasti työntekijöiltä kerätyn palautteen ja kokemusten pohjalta. Oppaan suunnittelussa hyödynnetään kyselyn, työpajan ja kirjallisuuskatsauksen aineistoa, joiden kautta saatiin arvokasta tietoa siitä, millaisia konkreettisia haasteita erityislasten ohjauksessa kohdataan ja millaisia tukivälineitä henkilöstö kokee tarvitsevänsä työssään.

Työn tuotos pyrkii ratkaisemaan kehittämistyössä havaittuja ongelmia tukemalla henkilöstön jaksamista ja resursseja tarjoamalla selkeitä keinoja vaikeiden tilanteiden kohtaamiseen ja vähentämällä työn kuormittavuutta tilanteissa, joissa ilmenee haasteita ja väkivaltatilanteita. Kun henkilöstöllä on käytössään yhteiset työkalut ja toimintatavat, voidaan vähentää epävarmuutta ja lisätä kokemusta siitä, ettei haasteiden kanssa tarvitse jäädä yksin.

7 TYÖN YHTEENVETO JA POHDINTA

7.1 Prosessin arviointi

Opinnäytetyöni tavoitteena oli luoda toimintaopas, jolla tuetaan lastensuojelun sijaishuollon erityisyksikön uusien työntekijöiden perehdytystä erityistä tukea tarvitsevien lasten ohjaustyöhön. Kokosin työn materiaalin käyttäen menetelminä lastensuojelun työntekijöiden palautetta henkilöstökyselyn ja yhteiskehittämisen pajan kautta, sekä tutkien laajaa tietoperustaa lastensuojelulaeista, erityislasten ohjaustyöstä, sijoituksesta ja lastentoiminnasta.

Opinnäytetyöni prosessissa käytin aineistonhallintatyökaluina yhteiskehittämisen pajaa ja kyselyitä, joiden avulla sain arvokasta tietoa ja palautetta suoraan moniammatilliselta ryhmältä. Koin tämän lähestymistavan hyödyllisenä, sillä se mahdollisti havainnoinnin lisäksi käytännönläheisen ja ajankohtaisen tiedon keräämisen, mikä olikin keskeisenä tavoitteena oppaan sisällön kehittämisessä. Lisäksi analysoin erityispiirteisten lasten ohjaustyötä ja nykyisiä toimintamalleja, joiden pohjalta työskentelin oppaan luomiseksi.

Työssä pyrin kiinnittämään Hoivatien standardien, lastensuojelulain viitteiden, palautteen ja muun viitemateriaalin kautta huomiota opinnäytetyön tuotoksen eli oppaan sisältöön ja arvioimaan, teinkö tarpeeksi hyödyllisiä lisäyksiä vanhoihin perehdytysmateriaaleihin ja olivatko ne helposti omaksuttavissa. Sijaishuollon erityisyksiköissä työskentelevillä henkilöillä on usein kiireisiä työpäiviä ja heidän täytyy pystyä nopeasti soveltamaan oppimansa käytännössä, eikä työaika voi käyttää loputtomiin ekstensiiviseen perehdytysmateriaalin lukemiseen. Tämä asetti haasteita sisällön selkeydelle ja tiivistämiselle, mutta olen tyytyväinen siihen, että lopputuloksena syntyi kuitenkin oppaalle raamit, jotka olivat tiiviit, mutta samalla kokonaisvaltaisesti kattavat. Opas sisältää tietoa erityislasten ohjaustyön eri osa-alueista, nykyaikaisista toimintatavoista sekä työkaluja työntekijän jaksamisen tukemiseen.

Kysely ja paja jäivät hieman väljiksi ja olisin voinut toteuttaa pidemmällä suunnittelulla laajempaa kyselyä tai työpajaa, jotta olisin saanut kattavamman kuvan koko yksikön tarpeista ja koko henkilöstön mukaan kehittämistyöhön. En nauhoittanut pajaa, minkä vuoksi pajassa saatujen vastausten tulkittavuus ja pituus kärsivät. Olisin voinut nauhoittamisen avulla rikastaa pajan tuotoksia ja analysoida niiden merkitystä pidemmälle. Tämä olisi voinut myös lisätä pa-

jan osallistujien aitoja kokonaisvaltaisia näkemyksiä nykytilanteesta. Tulokset kuitenkin antoivat hyvin viitteitä kehittämiskohteista ja pystyin hyödyntämään niitä opinnäytetyön tuotoksen kehittämisessä.

Olisin voinut myös purkaa enemmän kyselyn aineistoa ja luoda paremmat ns. valmiit kysymykset. Oma epävarmuuteni paistoi pyrkiessäni luoda mahdollisimman anonyymiä kyselyä ja se vaikutti suoranaisesti kysymysten yleisöllisyyteen. Kysymykset olisivat voineet olla enemmän kohdennettuja ja vapaalle palautteelle olisi voinut antaa enemmän tilaa. Tulokset kyselystä kuitenkin myötäilivät kirjallisuuskatsauksesta ja pajasta saamiani vastauksia, joten voin todeta niiden antavan myös viitteitä työn todellisesta tarpeesta.

Kriittisesti peilaten ja mitä olisin voinut kehittää työn tekemisessä, olisi ollut laajempi katsaus kirjallisuuteen ja asioiden pohtiminen enemmän teoriaan peilaten. Olen työskennellyt kohta kaksi vuotta lastensuojelun erityisyksikössä, jossa lasten käyttäytymisen havainnointi, lastensuojelulain tutkiminen ja lisäkoulutukset kuuluvat työnkuvaan. Pohdinnassani perustelen paljon asioita työyhteisössäni tehtyjen havaintojen, koulutusten ja lastensuojelulain viittein, mutta syvempi käsitys kehittämisen tarpeesta jäi mielestäni työssä puutteelliseksi. Tarkempi katsaus tietoperustaan lastensuojelun sijaishuollon tämänhetkisestä tarpeesta uusien työntekijöiden lisäkoulutukselle olisi vaatinut kuitenkin minulta enemmän resursseja, kuin työssä löysin verraten työn laajuuteen, joten olen pääosin kuitenkin tyytyväinen työn kokonaisuuteen. Tarkastellessani tuloksia, olen tyytyväinen siihen, että keräsin hyvää tietoa, joka kokoaa yhteen erityislasten oirekuvia sijoitusprosessissa hyödylliseksi työkaluksi, mikä auttaa minua luomaan kattavan oppaan. Tarkat oirekuvat ja miten niitä voi havainnoida antavat itselleni ymmärrystä laajemmin lasten erityispiirteistä ja vertaillen tuloksia opinnäytetyöni toteutus oli hyödyllinen ja käytännönläheinen.

7.2 Tilaajan palaute ja hyöty ammattialalle

Opinnäytetyön tuloksien ja tutkimuksen perusteella kehitän perehdytysoppaan, joka on tarkoitus jalkauttaa syksyllä elokuun lopussa 2025 tutkimuksen kohteena olleessa erityisyksikössä erikseen asiasta sovittuna henkilöstöpalaverin yhteydessä. Opiskelija esittelee opinnäytetyön lopullisen tuotoksen palaverissa ja esihenkilö kertoo, mistä tuotoksen sisältöä pystyy tarkastelemaan. Haastattelin satunnaisesti opinnäytetyön tarpeellisuudesta tilauspaikan henkilökuntaa, ja palaute oli positiivista ja se keskittyi työn tuotoksen olevan ajankohtainen ja hyödyllinen. Tilaaja kertoi työn kehittämistyön menetelmien olevan hyviä ja käytännönläheisiä ja niiden jäljittelevän kenttätyön kehittämistä, kun tehdään esimerkiksi Hoivatiellä kehittämistyötä. Tilaaja kertoi myös ajankohdan olevan opinnäytetyön tuotoksen julkaisulle hyvä elokuussa, sillä kesällä yksikössä on enemmän kiirettä ja henkilöstön vaihtuvuutta.

Yhteisöpedagogi AMK- ja ylempi AMK-tutkinnot eivät ole niiden koulutusten joukossa, joiden perusteella voitaisiin myöntää jokin sosiaalihuollon ammattihenkilölain mukainen ammattioikeus tai oikeus käyttää nimikesuojattua ammattinimikettä. (Kiuru 2018) Toimintaopas, joka käsittelee erityislasten turvallista kohtaamista lastensuojelussa, on työkalu yhteisöpedagogeille ja muille, sillä se vahvistaa ammatillista osaamista vaativassa ja sensitiivisessä työympäristössä. Yhteisöpedagogit työskentelevät usein lasten ja nuorten parissa kasvatuksellisissa, sosiaalisissa ja yhteisöllisissä tehtävissä, mutta he saattavat päätyä alalle esimerkiksi järjestö- ja henkilöstöresurssien hallinnasta. Hoito- ja kasvatustehtävissä olevan henkilöstön henkilöstörakenteessa on otettava kuitenkin huomioon toimintayksikön asiakaskunnan erityistarpeet ja toiminnan luonne. (Kiuru 2018) Tällainen huomiointi tulee yleensä ylemmältä taholta, mutta toimialan yhteisöpedagogien tulee huomioida tämä myös käytännön työssään.

Työssä on todettu erityislasten kanssa työskentelyn vaativan syvempää ymmärrystä esimerkiksi neurokirjon piirteistä, tunne-elämän haasteista ja kasvatuksellisista metodeista, mitä yhteisöpedagogin koulutuksessa ei käydä niin syventävästi, kuin esimerkiksi sosiaalihuollon muissa opinnoissa. Toimintaopas tarjoaa vähemmänkin kokeneemmille yhteisöpedagogeille konkreettisia menetelmiä ja kohtaamisen malleja, jotka auttavat yhteisöpedagogia mukauttamaan omaa toimintaansa niin, että lapsi kokee olonsa turvalliseksi ja kohdatuksi omista lähtökohdistaan käsin.

7.3 Eettinen arviointi

Yleisten eettisten periaatteiden mukaisesti tutkimuksessa tulee kunnioittaa tutkittavien ihmisarvoa, yksityisyyttä, itsemääräämisoikeutta ja muita oikeuksia. (Itä-Suomen yliopisto 2025) Työssä pyrittiin noudattamaan näitä yleisiä periaatteita. Kaikkien tutkimukseen osallistujien identiteetit salattiin, sillä tutkimuskohteena oleva paikka pidettiin työntekijöiden, asiakkaiden ja asiakkaiden lähiomaisten yksityisyyttä ja ihmisarvoa kunnioittaen vuoksi salassa. Mikäli olisin kertonut työssäni tunnistettavia tietoja työntekijöistä, joita kyselyt ja yhteiskehittämisen paja olisivat voineet tuottaa suuremmin, olisi ollut riskinä tunnistettavien tietojen päätyä opinnäytetyöhön ja tutkimuksen kohteena oleva paikka olisi voinut olla tunnistettavissa, mikä olisi voinut aiheuttaa riskejä asiakkaiden, työntekijöiden tai asiakkaiden lähiomaisten yksityisyydessä. Merkittävä yleinen eettinen periaate on kuitenkin välttää aiheuttamasta tutkittavina oleville ihmisille, yhteisöille ja muille tutkimuskohteille aiheutuvia merkittäviä riskejä, vahinkoja ja haittoja. (Itä-Suomen yliopisto 2025)

Käytin opinnäytetyötä tehdessäni tekoälyä oikeinkirjoitusasioiden tarkistamiseen, tekstin rakenteellisen suunnittelun tukemiseen ja luottavuuden varmistamiseen. Käytin myös tekoälyä kyselyn rakenteelliseen suunnitteluun. Tekoälyn avulla tarkistin tekstin rakennetta, kirjoitusvirheitä ja kielioppivirheitä syöttämällä kirjoittamaani tekstiä ja pyytäen poistamaan turhia kohtia. Tein tätä, jotta teksti olisi luettavampaa ja loogisempaa lukea. Tekoälyn käyttö oli mielestäni hyödyllistä, sillä se paransi mielestäni opinnäytetyön laatua ja ymmärrettävyyttä, sekä auttoi henkilöstökyselyssä käytetyn lomakkeen luomista. Tekoäly, jota käytin oli <https://chat-gpt.com/>

Kehittämistyössä tutkittavien informointi tehtiin informointilomakkeella. Kehittämistyössä myös käytettiin kehittämistyössä mukana olleiden suostumuslomaketta ja tietosuojaselostetta Humanistisen ammattikorkeakoulun ohjeistuksen mukaan. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2025)

LÄHTEET

ADHD-liitto 2025. Yleistä tietoa ADHDsta. Viitattu 25.1.2025. <https://adhd-liitto.fi/adhd-tietoa/yleista-tietoa-adhdsta/>

Araneva, Mirja 2021. Sos-lapsikylä. Kuinka väsyneiksi vanhemmat pitää ajaa, että apua saa? Blogiteksti. Viitattu 20.3.2025.

<https://www.sos-lapsikyla.fi/blog/2021/03/09/kuinka-vasyneiksi-vanhemmat-pitaa-ajaa-etta-apuusaa/#:~:text=Erityislapset%20ovat%20sosiaalihuoltolaissa%20tarkoitettuja%20erityisen,aikuisen%20tukea%20arjessaan%20ik%C3%A4tasoonsa%20verrattuna.>

Autismiliitto 2023. Perustietoa autismista. Viitattu 13.2.2025.

<https://autismiliitto.fi/autismi/perustietoa-autismista/>

Etene 2013. Lapsuuden ja nuoruuden etiikka sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki. Viitattu

14.4.2025. [https://etene.fi/documents/1429646/1555962/ETENE-](https://etene.fi/documents/1429646/1555962/ETENE-julkaisu+41+Lapsuuden+ja+nuoruuden+etiikka+sosiaali-+ja+terveysalalla.pdf/3e711c32-e950-4892-bf1b-ee8b9be55769/ETENE-julkaisu+41+Lapsuuden+ja+nuoruuden+etiikka+sosiaali-+ja+terveysalalla.pdf.pdf)

[julkaisu+41+Lapsuuden+ja+nuoruuden+etiikka+sosiaali-+ja+terveysalalla.pdf/3e711c32-](https://etene.fi/documents/1429646/1555962/ETENE-julkaisu+41+Lapsuuden+ja+nuoruuden+etiikka+sosiaali-+ja+terveysalalla.pdf/3e711c32-e950-4892-bf1b-ee8b9be55769/ETENE-julkaisu+41+Lapsuuden+ja+nuoruuden+etiikka+sosiaali-+ja+terveysalalla.pdf.pdf)

[e950-4892-bf1b-ee8b9be55769/ETENE-](https://etene.fi/documents/1429646/1555962/ETENE-julkaisu+41+Lapsuuden+ja+nuoruuden+etiikka+sosiaali-+ja+terveysalalla.pdf.pdf)

[julkaisu+41+Lapsuuden+ja+nuoruuden+etiikka+sosiaali-+ja+terveysalalla.pdf.pdf](https://etene.fi/documents/1429646/1555962/ETENE-julkaisu+41+Lapsuuden+ja+nuoruuden+etiikka+sosiaali-+ja+terveysalalla.pdf.pdf)

Frimodig, Anne 2023. Väitöskirja. Asiakasarvon ulottuvuudet lasten sijaishuollon hankinta- ja valintakäytännöissä. Viitattu 14.4.2025. s.32-

[https://erepo.uef.fi/server/api/core/bitstreams/3d64ddac-1203-414b-97fb-](https://erepo.uef.fi/server/api/core/bitstreams/3d64ddac-1203-414b-97fb-fc4e5c2354e2/content)

[fc4e5c2354e2/content](https://erepo.uef.fi/server/api/core/bitstreams/3d64ddac-1203-414b-97fb-fc4e5c2354e2/content)

Haukilehto, Marita 2024. Terveyskirjaston julkaisu. Puheen ja kielen kehityksen vaikeudet

lapsella. Viitattu 10.4.2025. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00413>

Hoivatie 2024. Omavalvontaohjelman toteutumisen seuranta 3/2024. s.2-4 Viitattu 14.2.2025

<https://hoivatie.ims.fi/spring/public/0c072c10-9796-4977-81b5-51f4baf52ae0/fi>

Hoivatie.fi 2025. Verkkosivu. Viitattu 11.4.2025. <https://www.hoivatie.fi/fi/>

Hoivatie Oy 2025. Palvelut. Lastensuojelu. Lastensuojelun laitoshoido. Verkkosivu. Viitattu

10.4.2025. https://www.hoivatie.fi/fi/palvelut/lastensuojelu/lastensuojelun_laitoshoido/

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2025. Opinnäytetyöopas AMK-tutkinto. Viitattu 8.2.2025.

https://opiskelijanopas.humak.fi/?page_id=21753

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2025. Opiskelijan opas. Viitattu 15.2.2025.

https://opiskelijanopas.humak.fi/?page_id=657

Itä-Suomen yliopisto 2025. Tietoarkisto. Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Viitattu 28.4.2025.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimusetiikka-ihmistieteissa/>

Junttila, Maria 2025. Väitöskirja. Viitattu 13.2.2025.

<https://oulurepo.oulu.fi/bitstream/handle/10024/53619/nbnfioulu-202411206838.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Jyväskylän yliopisto 2025. Tietoarkisto. Laadullinen tutkimus. Viitattu 18.4.2025.

<https://sites.app.jyu.fi/mehu/fi/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>

Jyväskylän yliopisto 2025. Tietoarkisto. Empiirinen tutkimus. Viitattu 19.4.2025.

<https://sites.app.jyu.fi/mehu/fi/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/empiirinen-tutkimus>

Kiuru, Hanna 2018 Blogiteksti. Humanistinen ammattikorkeakoulu 2018. Viitattu 10.5.2025.

<https://www.humak.fi/blogit/muuttuva-lainsaadanto-ja-sosiaalihuolto-tehtavakohtaisista-kehoitusvaatimuksista/>

Kultti-Lavikainen, N. & Tikkanen, M. 2021. Tarmokkaasti nepsystä! E-kirja. Viitattu

10.2.2025. https://nepsytietoa.fi/wp-content/uploads/2022/05/TARMO_E_versio.pdf

Lastensuojelulaki 417/2007.

Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 2/2023. Näkökulmia sijaishuoltoon. Viitattu

29.4.2025. <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/2023/06/20230605NakokulmiaSijaishuoltoonJulkaisuValmis.pdf>

Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 4/2017. Turvallisesti sijaishuollossa – Väkivalta-

työn keinoja lastensuojelulaitoksessa. s.8. Viitattu 3.5.2025. <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Turvallisesti-sijaishuollossa.pdf>

Mielenterveystalo 2025. Verkkosivu. Viitattu 8.5.2025. [Lapsen väkivaltainen käytös | Mielenterveystalo.fi](https://mielenterveystalo.fi)

Minilex.fi 2025. Verkkosivu. Lastensuojelun laatusuositukset. <https://www.minilex.fi/a/lastensuojelun-laatusuositukset>

Savisalo, O. 2024. Väitöskirja. Viitattu 24.2.2025. <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/66216/978-952-337-447-8.pdf>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2023. Trauma- ja väkivaltatietoinen sijaishuolto – selvitys kaltoinkohtelun nykytilasta sekä materiaali ammattilaisille ja opiskelijoille. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2023:35. Verkkojulkaisu. Viitattu 7.5.2025. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165340/STM_2023_35_J.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sosiaali- ja terveysministeriö 2025. Lastensuojelu. Viitattu 29.1.2025. <https://stm.fi/lastensuojelu>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.

Suomen Kasper ry 2025. Tietoa lastensuojelusta. Viitattu 13.4.2025. <https://www.kasper.fi/tietoa-lastensuojelusta/>

Suomen Mielenterveys ry 2024. Verkkosivu. Viitattu 9.5.2025. <https://mieli.fi/vahvista-mielenterveyttasi/ihmissuhteet-ja-vuorovaikutus/vuorovaikutustaitoja-voi-oppia/>

Suomen Mielenterveys ry 2024. Verkkosivu. Viitattu 9.5.2025. [Mitä ovat neuropsykiatriset häiriöt? - MIELI ry](https://mieli.fi/mita-ovat-neuropsykiatriset-hairiot?)

Talentia 2017. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Viitattu 11.4.2025. <https://www.talentia.fi/tyoelamainfo/ammattietikka/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 3.2.2025.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024. Lastensuojelun asiantuntija-apu ja asiantuntijaryhmä. Viitattu 20.3.2025. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/toimijat-tyon-tukihallinto/hallinto/lastensuojelun-asiantuntija-apu-ja-asiantuntijaryhma>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024. Tilastoraportti 19/2024. Viitattu 20.2.2025. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/148992/Lastensuojelu_2023.pdf

Terveyskirjasto 2021. Oppimisvaikeudet, puheen- ja kielen kehityksen sekä motoriikan häiriöt. Viitattu 14.4.2025. <https://www.terveyskirjasto.fi/pla00023>

Terveyskylä 2023. Lapsen kehitysvammaisuus. Verkkosivu. Viitattu 12.4.2025. <https://www.terveyskyla.fi/lastentalo/tietoa-lasten-sairauksista/kehitykselliset-poikkeavuudet-ja-oppimisvaikeudet-lapsilla/lapsen-kehitysvammaisuus>

Terveyskylä.fi 2025. Lapsen monimuotoinen kehityshäiriö. Viitattu 1.3.2025. <https://www.terveyskyla.fi/lastentalo/tietoa-lasten-sairauksista/kehitykselliset-poikkeavuudet-ja-oppimisvaikeudet-lapsilla/lapsen-monimuotoinen-kehityshairio>

Työterveyslaitos 2024. Tutkimus. Hankkeet. Mitä kuuluu? -tutkimus. Viitattu 3.5.2025 <https://www.ttl.fi/tutkimus/hankkeet/mita-kuuluu-tutkimus>

Vänskä, M. 2022. Työhyvinvointi ja sen kehittäminen julkisessa organisaatiossa. Väitöskirja. Viitattu 15.3.2025. <https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/13779/978-952-395-018-4.pdf>

LIITTEET

Liite 1/7. Henkilöstökysely

Tekijä: Ruuben Blomster

Henkilöstökysely: Tuki ja ohjaus lastensuojelun sijaishuollossa

Tämä kysely on suunniteltu auttamaan meitä kehittämään ohjaustyötä ja tukemaan työntekijöiden arkea lastensuojelun sijaishuollossa. Vastaathan kysymyksiin mahdollisimman avoimesti ja rehellisesti. Kyselyyn vastanneiden palaute pidetään anonyyminä, eikä vastanneita nimetä opinnäytetyössä. Kysely ei ole täysin anonyymi, sillä kirjoitetun tekstin perusteella lukija voi tunnistaa kirjoittajan. Kyselyn tuloksia hyödynnetään opiskelijan opinnäytetyön kehittämisessä.

1. Mitkä ovat suurimmat haasteet erityislasten ohjauksessa sijaishuollossa? (Valitse enintään kolme tärkeintä)

- Oppimisvaikeudet
- Kielelliset haasteet
- Motoriikan kehityshäiriöt
- Sosiaaliset vaikeudet
- Tunne-elämän säätelyongelmat
- Käytösongelmat

2. Millaisia tukivälineitä tai resursseja koet kaipaavasi työssäsi erityislasten ohjaamisessa? (Valitse kaikki, jotka koskevat sinua)

- Koulutusta erityislapsen ohjaukseen
- Erityisohjausmenetelmien materiaaleja (esim. oppimistehtäviä, kuvakansioita)
- Lisätukea tiimiltä ja esimiehiltä
- Ohjausta ja neuvontaa vaikeiden tilanteiden käsittelyyn
- Aikalisää ja tukea työhyvinvointiin
- Muu: _____

3. Miten hyödynnät tällä hetkellä yhteistyötä muiden ammattilaisten kanssa (esim. terapeutit, erityisopettajat) erityislasten ohjauksessa?

- Hyödynnän aktiivisesti ja saan tukea
- Hyödynnän jonkin verran, mutta kaipaisin enemmän tukea
- En hyödynnä yhteistyötä, mutta uskon sen olevan hyödyllistä
- En hyödynnä yhteistyötä ollenkaan

Liite 2/7. Henkilöstökysely

4. Millaisia konkreettisia muutoksia toivoisit työsi tueksi sijaishuollon ohjauksessa? (Voit valita useamman vaihtoehdon)

- Lisää tukea ja ohjeistusta arjen ohjaukseen
- Yksilöllisempi tuki erityislapsen tarpeiden mukaan
- Paremmiin suunniteltuja ja strukturoituja yhteisiä ohjausmenetelmiä
- Parempia resursseja ja opetusmateriaaleja erityislasten ohjaukseen
- En kaipaa muutoksia

5. Onko sinulla ehdotuksia, miten voisimme kehittää erityislasten ohjausta sijaishuollossa? _____

---

6. Kuinka tyytyväinen olet nykyisiin koulutusmahdollisuuksiin erityislasten ohjaamiseen liittyen?

- Erittäin tyytyväinen
- Tyytyväinen
- Neutraali
- Tyytymätön
- Erittäin tyytymätön

7. Mikä tukisi eniten omaa jaksamistasi ja työhyvinvointiasi erityislasten ohjaustehtävissä?

- Lisää koulutusta ja ohjausta
- Tiimityön ja vertaistuen lisääminen
- Enemmän resursseja ja välineitä työtehtäviin
- Paremmat työskentelyolosuhteet
- Pidemmät tauot ja mahdollisuus rentoutumiseen työpäivän aikana

Kiitos, että vastasit kyselyyn!

Liite 3/7 – Yhteiskehittämisen pajan taulukoidut tavoitteet ja kysymykset, joilla paja jalkautettiin:

Taulukko 1. Yhteiskehittämisen paja	
Kehittämisen tavoitteet:	Kehittämisen tuotokset (Miten toteutui?)
Perehdytysmateriaalien kehitys	Palautetta, mitä ohjeita toivoisi uutena työntekijänä.
Yhteisöllisyyden luominen	Keskustelu tilanteesta ja aiheesta
Yhteinen keskustelu aiheesta	Pajassa syntyi keskustelua
Vastaukset ennaltaluotuihin kysymyksiin	Vastaukset tulivat palautteen muodossa
Kehitystarpeet	Perehdytysmateriaaleissa, työryhmän tuki perehdytyksessä
Moniammatillinen näkökulma	4 osallistujaa eri ammattikunnista

Kysymykset:

Mitä ohjeistuksia tarvitsisit ohjaustyössä, jos olisit uusi työntekijä?

Mitkä ohjeistukset palvelevat sinua uutena työntekijänä?

Millä tavalla uusi työntekijä voi omalla toiminnallaan vaikuttaa erityislasten ohjauksen sujuvuuteen?

Liite 4/7 – Turvallisen kohtaamisen opas luonnos (1/4)

Turvallinen kohtaaminen

Mitä on turvallinen kohtaaminen?

- Lapsen kunnioittavaa, arvostavaa ja aidosti kuuntelevaa kohtaamista
- Toimintaa, jossa lapsi kokee olonsa hyväksytyksi, nähdyksi ja turvatuksi
- Ennakoitavuutta, rauhallisuutta ja selkeitä viestintätapoja
- Lapsen yksilöllisten tarpeiden ja rajoitteiden huomioimista
- Turvallisen tilan ja luottamuksellisen ilmapiirin luomista

Turvallinen kohtaaminen rakentuu dialogisesta vuorovaikutuksesta, jossa jaetaan yhteistä kieltä ja käsitteitä. Sen avulla luodaan turvallinen tila, jossa ammattilais- ja kokemustieto yhdistyvät lapsen hyvinvointia edistäväksi kokonaisuudeksi.

Turvallinen kohtaaminen mahdollistaa lapsen toipumisen ja kuntoutuksenprosessin säilymisen ja edesauttaa myös lasten ja ohjaajien välistä turvallisuutta.

Kuvio 1. Turvallisen tilan ja kohtaamisen merkitys toipumisessa (Kapanen & Neuvonen, 2022).

Väkivaltatilanteiden ehkäisy

Miten toimia väkivallan uhkatilanteissa työskennellessäsi sijaishuollossa?

- Pysy rauhallisena ja arvioi tilanne nopeasti
- Vältä provosoivia eleitä ja sanoja. Käytä selkeää ja rauhallista puhetta.
- Pidä turvaetäisyys ja väylä poistumiseen auki
- Hälytä apua tarvittaessa, noudata yksikön turvallisuusohjeita

Ennakoiva lähestyminen

- Rakenna luottamusta ja toimi johdonmukaisesti arjessa
- Tunnista ja vältä laukaisevia tilanteita
- Käytä yhteisesti sovittuja toimintamalleja ja turvasuunnitelmia

Liite 6/7 Turvallisen kohtaamisen opas luonnos (3/4)

Sosiaaliset vaikeudet

Sosiaaliset vaikeudet ilmenevät tyypillisimmin nuorilla vetäytymisenä, jännittämisenä tai haastavana käytöksenä vuorovaikutustilanteissa. Nuorilla voi olla vaikeuksia olla empaattinen tai lukea vuorovaikutuksessa eleitä ja ilmeitä. Taustalla käytökselle voi olla esimerkiksi traumaattisia kokemuksia, neurokirjon piirteitä tai kiintymyssuhdevaikeuksia. Sosiaalisten vaikeuksien takana kuitenkin on aina lapsi, joka vaatii erityisosaamista vuorovaikutuksessa ohjaajalta.

Ohjaajana sinun on tärkeää muistaa sosiaalisista vaikeuksista kärsiviä lapsia ohjatessa:

- Kohdata lapsi yksilönä
- Ohjata lasta selkeästi ja lyhyesti ja johdonmukaisesti
- Antaa tilaa tarvittaessa
- Huomioida lapsen tarve sekä persoonallisuus
- Rakentaa luottamusta vuorovaikutuksen avulla
- Tukea lapsen tunteita ja arjen vuorovaikutusta
- Tehdä tiivistä yhteistyötä muun tiimin ja asiantuntijoiden kanssa
- Pienetkin myönteiset vuorovaikutuskokemukset auttavat lasta kasvamaan kohti parempaa sosiaalista hyvinvointia!

Liite 7/7 Turvallisen kohtaamisen opas luonnos (4 /4)

Työntekijän oma toiminta ja asenne

Työntekijän oma toiminta ja asenne ovat keskeisessä roolissa erityislusten ohjaustyössä.

Positiivinen, empaattinen ja johdonmukainen asenne luovat lapsille turvallisen ja kannustavan ilmapiirin, mikä tukee lapsen kehitystä oikeaan suuntaan ja tätä kautta lisää myös lapsen hyvinvointia.

Rauhallinen ja tilanteeseen sopeutuva toiminta auttavat lasta säätämään omia tunteitaan ja käyttäytymistään. Hyvä vuorovaikutustaito ja arvostava asenne lasta kohtaan vahvistavat luottamusta ja mahdollistavat lapsen yksilöllisen tuen!

Muista nämä kolme avainkohtaa omassa toiminnassasi:

- Ole oma itsesi
- Hyödynnä omia vahvuuksiasi
- Muista ennakoida toimintaasi